

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Bakalářská práce

Lidová hudba jako součást tradic na Chodsku

Folk music as a part of traditions in Chod region

Václav Dufek

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jana Veverková

Praha 2015

Děkuji Mgr. et Mgr Janě Veverkové za vstřícnost a cenné rady a při vedení mé práce. Rád bych také poděkoval rodičům za jejich trpělivost a za to, že mi umožnili věnovat se folklóru.

Abstrakt:

Hlavním cílem této bakalářské práce je seznámení s bohatou lidovou tvorbou na území Chodska, především pak uplatnění hudební složky v rámci určitých tradic tohoto kraje. Vnímá hudbu jako nezbytnou součást nejen určitých zvyků, ale také životního stylu této příhraniční oblasti vůbec. Kromě významných dnů pojednává také o proměnách folklorního dění na vesnicích i v samotné metropoli a kolébce Chodských slavností - Domažlicích.

Klíčová slova: Národopis, Chodsko, tradice, folklór, lidová píseň, Jindřich Jindřich.

Abstract:

The main purpose of this bachelor thesis is to introduce the rich folk activity of the Chodsko region, especially the musical elements within certain local traditions. The thesis envisages the music as essential part not only of customs and traditions but also of the lifestyle typical for this frontier region in general. Besides going through significant dates, this text discusses the development of the folklore in villages and in the capital itself - Domažlice city, the cradle of Chodsko region's festivities.

Key words: Ethnography, Chod region, tradition, folklore, folk song, Jindřich Jindřich.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Lidová hudba jako součást tradic na Chodsku" vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. července 2015

Václav Dufek

*„Mji se ty nový mjeský pjísně tak nelíbí.
Vete, že by se míly zasyjc zpjívát ty naše libný chocký!
Hale já si myslím, že eště na ně jednu zas dojde.“*

zapsal Jindřich Jindřich

Obsah

ÚVOD	8
1 CHODSKO	9
1.1 GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ KRAJE	9
1.2 HISTORIE CHODSKA	10
1.3 ŽIVOT TEHDEJŠÍCH CHODŮ	14
1.3.1 CHODSKÝ KROJ	16
1.3.2 STARÝ SELSKÝ STATEK	17
2 HUDBA	20
2.1 DUDY A ČAS	20
2.2 DUDÁCKÁ MUZIKA	22
2.3 CHARAKTERISTIKA LIDOVÝCH PÍSNÍ NA CHODSKU	24
2.4 HUDBA A TANEC	25
2.5 PRAMENY LIDOVÉ MOUDROSTI A JEJICH SBĚRATELÉ	25
2.6 ŽIVOT A DÍLO JINDŘICHA JINDŘICHA	26
3 LIDOVÉ TRADICE NA CHODSKU	29
3.1 MASOPUST	30
3.2 VELIKONOCE	34
3.3 MÁJE	38
3.4 DOŽÍNKY / OBŽÍNKY	40
3.5 SELSKÉ POSVÍCENÍ	42
3.6 CECILKA	44
3.7 ADVENT	44
3.7.1 VÁNOCE	46
3.8 CHODSKÁ SVATBA	49
3.8.1 NÁMLUVY, PŘÍPOVĚĎ	49
3.8.2 ZVANÍ NA SVATBU, PŘÍPRAVY	52
3.8.3 SVATBA - SVOLÁVÁNÍ SVATEBČANŮ	55
3.8.4 SVATEBNÍ OBŘAD	60
3.8.5 HOSTINA	62
3.8.6 ČEPENÍ NEVĚSTY	65
4 CHODSKÉ SLAVNOSTI	67
4.1 POUŤ A JEJÍ HISTORIE	67
4.2 OBDOBÍ MEZIVÁLEČNÉ A VÁLEČNÉ	67
4.3 POČÁTKY CHODSKÝCH SLAVNOSTÍ	68
4.4 BUDOVATELSKÁ LÉTA	68
4.5 OSMDESÁTÁ LÉTA	69
4.6 POREVOLUČNÍ VÝVOJ	69
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
SEZNAM OBRÁZKŮ	74

Úvod

Zájem o lidovou hudbu Chodska pramení z mého muzikantského zaměření. Od svých deseti let se věnuji hře na dudy, a tak mě chodské písně včetně zdejšího nářečí doprovází již od dětství. Právě vztah k rodnému městu Domažlicím a nadšení pro dudáckou muziku rozhodly o volbě tématu mé bakalářské práce.

Jejím hlavním cílem je zasadit písně do kontextu. Dle mého názoru se dnes u lidové hudby velmi často stává, že dotyčný zpěvák či interpret nemá představu o obsahu písně a jejím zařazení. Tato skutečnost zcela boří onen pomyslný most, po kterém lze prostřednictvím folklóru vstupovat do životů našich předků a prožívat jejich radosti i strasti. Z tohoto důvodu tedy v prvních kapitolách uvádím faktografické údaje o historii Chodů a jejich způsobu života.

Dále se snažím podat ucelenou charakteristiku lidových písní Chodska včetně složky taneční, která byla jejich nedílnou součástí. V textech vycházím především z knihy Jindřicha Jindřicha *Chodsko*. Tomuto hudebnímu skladateli a sběrateli, který se zasloužil o uchování veškerého chodského materiálu, se ve své práci také věnuji.

Třetí kapitola otevírá téma tradic. Ačkoliv se dotýkám i jejich původu a významu, hlavní pozornost stále soustředím na hudební složku, kterou dokládám písněmi z Jindřichova Chodského zpěvníku. Ke zvykům, které přetrvávají, uvádím i jejich dnešní podobu.

Čtvrtá kapitola pak nabízí letmý pohled na Chodské slavnosti v proměnách času.

Rád bych touto bakalářskou prací probudil zájem o lidovou píseň, o kraj tehdejších strážců hranic a ukázal, jak lidová píseň provázela život našich předků.

1 Chodsko

1.1 Geografické vymezení kraje

Oblast jihozápadních Čech zvaná Chodsko, kterou lemují obce Postřekov a Klenčí pod Čerchovem na západní straně, na východní pak Pocinovice, disponuje nejen bohatou historií a krajinnými půvaby, ale také (a pro nás především) dlouholetými tradicemi. Jedná se o folklórem protkaný region ležící v těsné blízkosti se sousedním Německem, jenž sestává z jedenácti klasických obcí¹ - již zmíněný Postřekov a Klenčí pod Čerchovem doplňuje Chodov, Újezd, Draženov, Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Chodská Lhota a Pocinovice.² Názvy všech obcí se v průběhu staletí různě obměňovaly - pro příklad můžeme uvést varianty poslední zmiňované vesnice: Pocínovice, Pocinojce, Podsínovice, Pocínouce.³ Dnes je známe pod výše uvedenými jmény.

Chodsko se dále dělí na dvě části - horní a dolní, přičemž jakýmsi „dělítkem“ těchto dvou subregionů nám mohou být Domažlice. Severně od nich se totiž nachází horní část Chodska (Postřekov, Klenčí, Chodov, Újezd, Draženov), která se vyznačovala prostotou a chudším životem, tamní lidé se věnovali spíše řemeslům, jako je výroba keramiky, krajky či kanafasu. Obce dolního Chodska (Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Chodská Lhota a Pocinovice) byly spíše zemědělské.⁴

Západní stranu tohoto regionu obepínala zalesněná horská oblast Českého lesa, jejíž nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 400 až 800 metrů nad mořem, a právě těmito lesy Chodové procházeli a vykonávali svou strážní službu, která jim kromě samotného jména přinesla i mnoho výhod.

---

¹ V dávné minulosti bylo chodských vesnic o jednu více - dvanáctou byla pravděpodobně Horosedla, která jsou však již od 16. století zcela pustá.

² REICH, Jan a Jan ŠMÍD. Chodsko. Praha: Pressfoto, 1982, 95 s. 5

³ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 16

⁴ Chodsko. [online]. 3.7.2015 [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: <http://www.chodska-chalupa.cz/chodsko>

1.2 Historie Chodska

Nejbližší okolí Domažlic bylo osídleno již v pravěku. Archeologické nálezy z milavečského mohylového pohřebiště, vzdáleného sotva 5 km od Domažlic, jsou datovány do 13. stol. před naším letopočtem.⁵

O původu Chodů nemáme historických zpráv,⁶ ale existuje mnoho hypotéz. První písemná zmínka o strážní službě Chodů se nachází v Dalimilově kronice, která popisuje vítězství českého vévody Břetislava I. nad německým císařem Jindřichem III. u Brůdku za podpory Chodů roku 1040. Chodové měli v této bitvě za povinnost les „zarúbiti“ a pobíti ty, kdo by zbaběle z boje utíkali:⁷ *Káza všem v les vníti, i káza Chodóm o Němcích i o sobě les zarúbiti.*⁸

Důvěryhodnějším zdrojem je nám však spis Jana Lucemburského z roku 1325, který stvrzuje privilegia chodských usedlíků. V období 9. - 10. století, za vlády Přemyslovců, se totiž začínala vytvářet hranice českého státu a nedaleko dnešního města Domažlic vzniklo hradiště Tuhošť,⁹ odkud se dal ovládat provoz na důležité stezce spojující Prahu s bavorským Řeznem a jihoevropskými státy. Bylo však nutné, aby tato neklidná bavorská hranice měla své strážce, a protože by bylo obtížné a samozřejmě také nákladné vydržovat pro tento účel pravidelnou armádu, byla tato služba svěřována místnímu obyvatelstvu. Nikoli za plat, ale za různé výhody - psané i nepsané (zvykové).¹⁰ Od roku 1325 do roku 1612 se Chodům za jejich služby dostalo 24 privilegií. Jen pro představu jmenujme některá z nich. Chodové byli osvobozeni od roboty, neplatili cla ani mýta, směli se stěhovat ze vsí i do města, volně porážet v lesích dříví, lovit zvěř, měli právo vařit pivo, mohli se svobodně ženit atd.¹¹

Chodové tedy byli takzvaní hraničáři. Opatrovali a střežili hraniční lesy, dávali do vnitrozemí zprávy o blížícím se nepříteli, doprovázeli však také pocestné, obchodníky, a dokonce i císaře, kterého vždy slavnostně očekávali na zemských hranicích. Chodů-hraničářů bývalo 400 - 500.¹²

---

⁵ PROCHÁZKA, Zdeněk. Historie města Domažlice [online]. [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: <http://www.domazlice.eu/o-domazlicich/>

⁶ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 11

⁷ Tamtéž, s. 14

⁸ Dalimilova kronika [online]. 1. vyd. Městská knihovna v Praze, 2011. s. 69. [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf

⁹ Odtud německý název Taus, který je dnes již notoricky známý z druhé sloky písně *Žádnýj neví, co sou Domažlice*.

¹⁰ REICH, Jan a Jan ŠMÍD. Chodsko. Praha: Pressfoto, 1982, 95 s. 7

¹¹ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 14

¹² Tamtéž

Chodové mívali vlastní samosprávu. V Domažlicích měli svůj hrad, kde sídlil chodský rychtář a zasedal chodský soud. Volili si dvanáct konšelů (po jednom z každé chodské vsi, jen z Pocinovic, jakožto největší chodské obce, dva), svého písaře a posla, který vybíral daně. Od konce 15. století měli Chodové i svou vlastní pečeť s čakanou uprostřed a též svůj prapor, kde byl vyobrazen pár plstěných bot.¹³ (Vlivem Aloise Jiráska, respektive Mikoláše Aleše, žije dnes většina lidí v domněnku, že symbolem Chodů je hlava psa. Pes byl samozřejmě nedílnou součástí při držení stráže, kterou Chodové konali nepřetržitě - ve dne v noci, etymologicky i symbolicky bylo však podstatnější ono "chození" po hranicích - odtud pak právě i sám název Chodové.)

Ovšem tato chodská nezávislost¹⁴ se začínala hroutit počátkem 16. století, kdy upadal význam strážní funkce. Nepísané právo zvykové navíc napadli Švamberkové, kteří nastolili nová pravidla. Chodové se bránili, a tak se poprvé dostali do otevřené rozepře s vrchností. Nabídl císaři, že se ze švamberské zástavy vykoupí. Roku 1572 nabyli tedy Chodové toužené svobody, jenže se příliš zadlužili a panovník je po sedmi letech svobody pronajal roku 1579 Domažlickým, kteří tak byli ustanoveni za „královské úředníky a správce nad Chody“.¹⁵

Útlak se stupňoval a vrcholu dosáhl po bitvě na Bílé hoře za vlády Lamigenů („Lomikarů“), kdy Chody získal v zástavu Wolf Vilém Laminger z Albenreuthu.¹⁶ Poté, na základě dědičného držení chodské zástavy, převzal správu Wolf Maxmilián - největší nepřítel Chodů, který vládl do roku 1696. Jeho přičiněním byli Chodové zbaveni všech svých práv. Roku 1680 jim totiž nařídil odevzdat všechna privilegia. Chodové odevzdali dvaadvacet. Dvě, která pokládali za nejdůležitější, si ponechali. Lamingen byl přesvědčen, že dostal všechna.

Chodové odeslali několikrát stížnosti do Prahy a do Vídně - a tady se již objevuje stále častěji jméno Jana Sladkého, zvaného Kozina, z Újezdu. Chodové odmítali robotovat, a tak Lamingen požádal o 100 vojáků na „potlačení vzpoury“. Krajský hejtman Hora z Ocelovic vytáhl s celkem 180 muži a „krajskou občanskou milicí“ na Újezd, Draženov, Chodov a Klenčí. Nesetkal se s odporem, poslušnost však Chodové odmítli. Dal tedy zatknout 72 sedláků, dalších dvě stě pak uteklo do lesa, kde se utábořili v místech tak nepřístupných, že na ně nebylo možno vojensky uděřit.¹⁷

¹³ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 14

¹⁴ Existovalo právo, že Chodové nesměli být zastaveni žádnému šlechtici

¹⁵ REICH, Jan a Jan ŠMÍD. Chodsko. Praha: Pressfoto, 1982, 95 s. 9

¹⁶ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 15

¹⁷ REICH, Jan a Jan ŠMÍD. Chodsko. Praha: Pressfoto, 1982, 95 s. 9

Následoval soud, kde byl až třetí rozsudek definitivní a ten odkázal k popravě jednoho ze tří hlavních vůdců povstání. Je všeobecně známo, že volba padla na Jana Sladkého, zvaného Kozina. Ten byl roku 1695 v Plzni před zraky poddaných Chodů (pro výstrahu) popraven. Ostatní dva (Jiří Syka a Matyáš Just) byli odsouzeni na 10 let nucené práce v železech.

Zajímavé je, že postava draženovského rychtáře Kryštofa Hrubého, který měl být původně oběšen místo Koziny, se časem z tradovaných historek o povstání Chodů téměř vytratila. Co však zůstalo pevně uchováno je jistojistě Kozinova památná věta adresovaná Lomikarovi bezprostředně před popravou: „*Lomikare, Lomikare! Do roka ha do dne tě volám na boží soud, hin se hukáže, hdo z nás...*!”¹⁸ Oproti doložené existenci rychtáře Hrubého se však u tohoto výroku nabízí prostor pro diskusi. Je otázkou, zda Kozinova výzva skutečně zazněla, či zda jde jen o legendu, kterou si Chodové vytvořili, když Lamingen předčasně (a především termínově „ideálně“) zemřel. Na každý pád se toto podání stalo součástí víry Chodů ve spravedlnost, a tak se zrodila legenda o pozvání na Boží soud.¹⁹

Lomikar zemřel roku 1696, avšak ani po jeho smrti - za vlády rodu Stadionů - se postavení Chodů nijak nezlepšilo. V majetku stadionské rodiny zůstali Chodové až do roku 1848. Po celou tuto dobu projevovali odpor proti vrchnosti a vzpomínali na dávné časy svobody a neohrožené činný svých předků.

Vytrvalý a houževnatý staletý zápas Chodů za práva a svobodu byl přitažlivým námětem zejména pro české obrozence, kteří hledali silné kořeny našeho národa. Tento kraj se stal inspirací pro mnohé spisovatele. Jmenujme například Aloise Jiráska, Karla Jaromíra Erbena, Boženu Němcovou či zdejšího rodáka Jindřicha Šimona Baara.

I historická zkušenost formuje rejstřík lidových písní. Chodové v jedné vzývají svého hrdinu - Kozinu, v druhé se vzpouzí vyšší moci (zde Lomikarovi) a sní o svobodném životě bez robotování.

---

¹⁸ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 15

¹⁹ Alois Jirásek pochopitelně zpracoval tuto legendu o Božím soudu ve své knize Psohlavci. To však mělo zpětný vliv na tradici. Jirásek využíval vlastní fantazii a beletristické postupy při gradování příběhu, a tak se skutečné události mísily s Jiráskovým vlastním výkladem. Lidové vyprávění však začali brzy pokládat spisovatelův výklad jako pravdivý, a tím se vše obalilo vrstvou pochybností.

O Kozinovi — robotě

Lento, rubato (deklamované)
mf Solo
pp hm

1. Ko - zi - no, ty si náš ve - li-kyj hr - di - na!

3. sloka hm

Chťil ty si nás zbavjit ro - bo - ty ha pá - na.

3. sloka hm

Lo - mi - kar tě vod - su - zu - vál, ty si ži - vot

3. sloka hm

vo - bě - tu - vál za perkamany, za prá - va.

Obrázek 1

Lomikar — Robota.

Largo e rubato
mf Solo
pp hm

1. Lo - mi - kar je kru - tyj pán. Ro - bo - tu nám hu - klá - dá

hm

ha do vě - ze - ní dá - vá. Lo - mi - kar je kru - tyj pán.

Obrázek 2

1.3 Život tehdejších Chodů

Jak již bylo na stránkách předchozích předesláno - chodský lid disponoval obzvláštní houževnatostí. Ta se reflektovala především ve snahách vymanit se z pout vyšších úřadů. Chodové chtěli být páni sami sobě. Vedle této zarputilosti a vzdorovitosti lze však Chody charakterizovat i slovy jako klidní a přátelští lidé s radostí ze života a s jiskrou v oku. Tento názor vyslovuje i Jindřich Jindřich ve své studii o lidové písni, hudbě a tanci pro Chodskou čítanku, který si věčného optimismu Chodů všímal při poslechu muziky: *"Písni vážných, smutných, pomalých je na Chodsku méně. A není žádnou zvláštností, že tyto nápěvy slyšíme zpívati a hráti při tanci vesele, rychle, ku příkladu Zelený hájové..."*

Básník Bohuslav Hodějovský z Hodějova vidí ve svém spise z roku 1545 Chody takto: *„Silný, velký, hřmotný lid přívětivého vzhledu i pozdravu, ozbrojený pro obranu hranic.“*²⁰ Jindřich Jindřich pak ještě ve svém díle Chodsko uvádí i vnější charakteristiku Chodů: *„Chodští sedláci nosívali dlouhé vlasy po ramena, nad čelem zastřížené, na temeni v polu rozdělené, rozčesané, dozadu do týlu zčesané, obličej měli vyholený, bez vousů.“*

Zaměstnáním starých Chodů bylo především zemědělství. Vedle něho se věnovali také včelařství²¹, honbě, čížbě,²² dřevařství a také si sami vařili pivo.²³

Chodové si po staletí udržovali staré zpěvné nářečí - takzvanou bulačinu, která už je dnes uchu vzácná i na vesnicích jako je Postřekov či Mrákov. Chtělo by se říct, že stoprocentní záruku onoho nářečí zaručují chodské lidové písně, které jsou v bulačině zapsané, ale už Jindřich Jindřich ve své stati pro Chodskou čítanku vydanou roku 1927 píše následující: *„Písně bývaly zpívány v podřečí chodském, buláckém, teď čisté podřečí chodské slyšeti ovšem již jen málo. Mladí míchají bulačinu se spisovnou řečí, jen časem a mimoděk ozve se při zpívání starých písní starý tvar.“*²⁴

Pokud zde již uvádím hudbu, je téměř nemožné nezmínit jeden z nejstarších hudebních nástrojů tohoto kraje - dudy. Čeští dudáci byli v 17. a 18. století velmi

---

²⁰ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 16

²¹ Včeli pěstovali brtníci a toto zaměstnání bylo u Chodů velmi oblíbené, mnoho místních jmen je toho důkazem: Na brtí, V brtech, Brtí u Klenčí, Na včelíně u Domažlic atd.

²² Čížba byla až do 19. století samostatnou profesí stojící vedle lovu zvěře. V podstatě se jednalo o chytání drobnějšího ptactva.

²³ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 15

²⁴ JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 1. 4. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. s. 7

oblíbení a téměř každou zábavu doprovázel místní puklař.²⁵ I hra na dudy začíná být v dnešní době raritou, přesto se však tato tradice na Chodsku drží a prostřednictvím folklórních souborů si můžeme alespoň zdánlivě připomínat atmosféru dob minulých.

Na prvních řádcích této kapitoly byla řeč o vzhledu Chodů. Pro ucelenou představu je nutno zmínit malebný chodský kroj. Ten je vedle nářečí a hudby dalším typickým znakem této oblasti a stejně jako vše ostatní i kroj „přežívá“ ve větší či menší míře do dnešních dnů.

Posledním prvkem, který spadá do dědictví Chodska, je architektura. O tom, jak Chodové ve svých staveních žili, si můžeme udělat obrázek při návštěvě některé z jedenácti vesnic.

Jen malá zmínka k tomu, jak se v lidových písních odráželo téma zaměstnání. Na Chodsku se dnes traduje úsměvná poznámka, totiž že chodské písničky jsou o lásce, o vojně, o pivu a o muzice, ale žádná není o práci. Jak vidíme v příkladu níže - není to tak docela pravda. Jednoznačně se ale tato tematika neobjevuje v závratném množství.

Moderato VIII 160

mf F

1-3. Nic mně tak ne - tě - ší,   nic mně tak ne - tě - ší

07 ④ ② F f ① ⑧ B

jak řez-níc - ký   ře - me - slo: 1. rá - no vsta - nu,
2. ve dne dě - lám
3. ve-čer za - jdu

F C F

du do krá - mu,   hu - říz - nu si   kus sa - lá - mu.
hí - tr - ni - ce,   je - li - ta ha   se - ka - ni - ce.
do hos-po - dy,   vy - pjí - ju tám   dje, tři hol - by,

Obrázek 3

²⁵ Dudám se na Chodsku začalo říkat pukl dle německého Bock, Böckel, tedy kozel, kozlík - podle vyřezávané kozlí hlavičky na nástroji.

1.3.1 Chodský kroj

Své typické slavnostní oblečení měl (a do dneška má) i chodský region. Kroje horních vesnic Chodska se v určitých částech nepatrně liší od krojů dolních vesnic.

Chodové mívali více variant, šaty volili dle závažnosti dnů, dle rodinného stavu a pochopitelně dle ročního období.

Mužský kroj tvořily následující části. Lněná košile (pro všední dny hrubší, na dny sváteční jemná a vyšívaná), žluté kalhoty - takzvané praštěnky, tmavě modrá vyšívaná vesta s červeným lemováním (v Postřekově se nosí vesta bez vyšívaní), bílé nebo modré punčochy (bílé nosili svobodní) a čepice „vydrovka“²⁶ (byla lemovaná vydří kožešinou). Dále pak Chodové nosili kabáty, které se lišily dle události. Tmavě modrý kabát („župan“)²⁷ je pošíť od krku k pasu knoflíky, nosil se při rodinných oslavách a chlapci se v něm ženili. Druhý dlouhý plášť měl bílou barvu a říkalo se mu „šerka“.²⁸ Ten nosívali starší muži. Ke zmíněným kabátům ještě patřil „širák“, což je široký černý klobouk, jenž se při slavnostech barevně zdobil. Svobodní chlapci dlouhé kabáty nenosili. V zimě oblékali krátké beraní kožichy a čepice z lišky. Na nohou chodové obouvali buď nízké střevíce, nebo vysoké boty pod kolena.

Tento mužský kroj se však na Chodsku silně vytrácel. Stále více se začínaly při slavnostech nosit k vyšívaným košilím černé kalhoty.

Ženský kroj byl mnohem pestřejší. V podstatě se nijak výrazně nelišil u svobodných a vdaných žen.

Ženský kroj tvoří: spodní košile bez rukávů („voblečka“),²⁹ na kterou se oblékají rukávce. Ty se zapínají sponkou u krku a mohou mít dlouhé rukávy až k zápěstím, nebo krátké, sahající do půlky paže. Stejně tak se přímo na košili obléká šněrovačka, na Chodsku takzvaný „živůtek/lajblik“. Nejvýznačnější částí ženského kroje je „šerka“. Jde o varhánkově poskládanou sukni s délkou do půle lýtek. Šerka může mít mnoho barev, záleželo vždy na církevním čase roku. O svátcích se nosila červená, během adventu zelená a v čase smutku na Dušičky například černá. Na sukni vpředu byl uvázán „fjertuch“ - široká květovaná zástěra. Na hlavě ženy nosí velký černý šátek s květy v rohu tak, že nemají vidět vlasy ani uši. Nesundávají ho ani při tanci. Na tyto šátky pak navazují „plenu“ - šátek bílý, který je bohatě zdobený. Doma se plena odkládala, přesto

---

²⁶ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 33

²⁷ Tamtéž s. 32

²⁸ Tamtéž

²⁹ Tamtéž s. 33

si však Chodky nechávaly neustále černý šátek. Na nohou se nosí punčochy červené barvy a buď slavnostní „*bůtky*“³⁰ nebo méně zdobené „*tříjce*“.³¹

V neděli a ve svátek po obědě se ženy i děvčata oblékaly do „*půbjedkovyjh*“³² šatů (půbjedek - po obědě). V nich zůstaly až do večera, chodily tak ke známým na návštěvy a k muzice. Bývaly z domácího kanafasu.

Na Chodsku se tento rázovitý kroj udržel až do dnešní doby. Otázkou ovšem je do jaké míry, neb již František Wildmann, národní buditel žijící v druhé polovině 19. století, mluvil o zdějším lidovém šatu takto: „...(*kroj*) *se již nikde nebude těšiti dlouhému trvání, zvláště kroj mužský mizí; až vymrou ti nemnozí staří strýčkové a dědkové, kteří mu doposud věrní zůstávají, vymizí kroj chodský úplně; mládež již se strojí po městsku.*“³³ Můžeme tedy spekulovat, zda chodský kroj stále dýchá a žije, nebo jde již jen o jeho stylizaci a napodobování.

1.3.2 Starý selský statek

Selskému stavení se na Chodsku říkalo *statek*, *dvůr* nebo *krunt*. Obvykle ho dědil nejstarší syn a ostatním dětem se vyplatil podíl v penězích. Statkům zůstávala jména po prvních majitelích a přiřazen-li se někdo, či zakoupil nové stavení, ztratil rodové jméno a získal jméno po onom domě. Ten mohl být pojmenovaný například po křesném jménu: *Bártů*, *Koubek*, *Kubojic* atd., nebo podle příjmení: *Verunák*, *Kačeňák*. Možné bylo i pojmenování podle zaměstnání: *Bečvář*, *Kalců*, *hu Pastyjčů*; podle vlastností: *Foukal*, *Hlavatej*, *Hrubýj* atp. S podobnými proprii se setkáváme v nejedné chodské písni.

Chodové stavěli své příbytky hospodárně a účelně, neboť na svém dvoře chovali například prasata, husy či slepice. Toto hospodářství obstarávala (mimo hospodáře, selky a děti) takzvaná *chasa* (*čeled'*, *služemný*). Mezi služebné řadíme například *děvečku*, jejímž úkolem bylo obstarávat dobytek, dojit krávy, připravit krmení, prát pacholkovi košile atd.

---

³⁰ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 36

³¹ Tamtéž s. 36

³² Tamtéž s. 37

³³ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 60

Pacholek (čeledín) pracoval na poli, vykonával těžší práce jako je sekání obilí, staral se také o koně. Chody inspirovala k prozpěvování skutečně jakákoliv všední situace a například zde - při práci na dvoře vznikl i tento text, který se zpíval na melodii známé písně *Ha ty svatyj Vavřenečku*:

*„Já jsem malyj pacholíček, já mám málo košiliček;
má mjlá se za mně stydí, že mně pořád v jedný vjidí.“³⁴*

Vedle pacholka a děvečky pracovala na statku též chůva, která se starala o děti, pohůnek (pasák), jehož pracovní náplní bylo vodit a pást dobytek. Ve větších obcích byl *pastyjř, pastúšek, slouha, vobecní pastyjř*, který pásł dobytek všem ve vesnici.

1.3.2.1 Sence

Chodská sence³⁵ byla prostorná, dřevěná (z klád sroubená) místnost s nízkým stropem. Veselosti dodával malovaný nábytek. Nejdůležitější částí sence byl stůl. Stůl má ve staré chodské domácnosti úctu jako oltář.³⁶ Nesmělo se na něj sedat, ba dokonce na něm nesměl ležet ani kus šatu. Hořelo-li stavení, vynášel se stůl jako první. Byl čistě umytý a když se nevěsta loučila s domovem, zpíval se tento text:

*„Přemujmjilyj zlatyj stole, myjvaly tě ruce moje;
hdo tě po mně myjvat bure, haž mně tu více nebure?“*

Nad stolem v rohu vysíval kříž. V opačném rohu místnosti se nacházelo *mandželcký lože* vystlané „na tratar“ (u hlavy vysoko, u nohou níže).

U dveří nacházelo se takzvané *sudno*. Šlo o velkou polici, jež byla přeplněna malovaným nádobím, které však leželo úhledně naskládané spíš pro pastvu očí, neb ve staré chodské domácnosti jídalo se jednou lžící z jedné mísy.³⁷

Dále se pak v senci nacházela kamna, truhla a almara na oblečení, hodiny, obrazy a další ozdobné drobotí.

---

³⁴ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 19

³⁵ Dle Chodského slovníku sednice.

³⁶ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 54

³⁷ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 26

Ačkoliv výše zmíněné kapitoly nemají tolik co do činění s hlavním obsahem této práce, je nezbytné se o nich alespoň takto povrchově zmínit, neb pro porozumění lidové hudby je třeba znát život a kulturu toho kterého kraje.

Folklór není věc, která by vznikala na zakázku. Jde o svébytné projevy hudební, taneční či dramatické, prostřednictvím kterých můžeme nahlídnout do životů a nálad našich předků, prožívat jejich radosti i smutky a žasnout nad tvůrčím duchem, který se ukrýval snad v každém sedlákovi či v každé švadleně.

2 Hudba

Lidová hudba má v západních Čechách bohatou tradici. V písních Chodska se reflektuje denní život, nálady a pocity, které jsou nám vlastní i dnes. Pochopitelně nelze říct, že veškeré texty a nápěvy pochází přímo z této oblasti. Tuto skutečnost ilustruje obrazný příběh o tom, jak jde chlapec z Chodska do světa na zkušenou, cestou si zpívá písničky, dojde do Českých Budějovic, kde uslyší místní muzikanty. Poslechne si dvě jejich písně, dvě „svoje“ zazpívá na oplátku jim a pokračuje v cestě. V tu chvíli už má ve svém rejstříku dvě písně chodské a dvě písně jižních Čech. Tímto způsobem pokračuje například až k hranicím Slovenska. Nejinak je tomu i směrem na Západ. Právě hudba sousedního bavorska je - především pak v partech klarinetů - v chodských variacích velmi znatelná.

Dřív, než se však vytvořilo kompletní uskupení dudácké muziky tak, jak ho známe dnes, dominovalo na Chodsku především „čisté“ dudácké umění, které je nezpochybnitelně jednou z kvetoucích větvíček na stromu naší národní kultury.

2.1 Dudy a čas

V kraji se původně hrávalo na nafukovací nástroje. Protože dudáci hrávali většinou sami, nezáleželo na tom, když se nenaladili na jiné nástroje. Ladění dud se stabilizovalo teprve v polovině 19. století, když vývoj lidových kapel přinesl zrod dudáckého tria takzvanou „malou selskou muziku“ (Es klarinet, housle a dudy). Tady se dudy musely podřídít klarinetu - tedy ladění Es-dur. Je nutné připomenout, že tehdejší dechové nástroje měly takzvané vysoké ladění ($a' = 460 \text{ Hz}$), takže ve skutečnosti zněla muzika téměř v E-dur.

Chodské dudy prodělaly dvě významná zdokonalení. To první přišlo z Bavor, odkud jakýsi řemeslník přivezl čerpací měch, který připevněný řemínkem na levém předloktí vháněl vzduch do zásobníku. Tento měch osvobodil dudákům ústa, a hráči tak mohli prozpěvovat při vlastním dudání.³⁸

---

³⁸ BLÁHA, Zdeněk. *Sto kusů pro sólo a duo dudy*. Domažlice: OKS, 1990, s. 3

Druhé zdokonalení znamenalo vylepšení intonačních vlastností nástroje, když z boční strany melodické předniky byl ke každé tónové dirce zaveden šroubek, jehož otáčením se otvor zvětšoval či zmenšoval, a nástroj tak šel naladit.

Dudy jsou schopné hrát jen ve stejné dynamické rovině (forte) a jejich rozsah je značně omezený. Tónová škála přední píšťaly zahrnuje při ladění v Es-dur tóny *b, d', es', f', g', b', c''*, zadní basová píšťala (takzvaný huk)³⁹ pak zní nepřetržitou prodlevou tónu Es.

Dudy byly na Chodsku nepostradatelným zbožím a téměř každá vesnice měla dříve svého dudáka, což byl mnohdy člověk všelijaké profese - šenkýř, učitel, zedník, krejčí. O oblibě tohoto nástroje svědčí i to, že písně „dudácký“ mají v Jindřichově zpěvníku své nezanedbatelné zastoupení.

Allegro moderato.
mf „15“, 11.

1. Zahraj mně, du-dá-čku na dud-dy, na dud-dy,
 ne-bo mně ty svý dud-dy, dud-dy dyj, ne-bo mně
 ty svý dud-dy dyj!

2. Než bych já tě ty svý dud-dy dal, dud-dy dal,
 rač bych tě na ně zadu-zadudal, rač bych tě na ně zadudal.

Obrázek 4

³⁹ ČÍP, Pavel a Rudolf F Klapka. *Dudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Salve Regina, 2006, s. 45

2.2 Dudácká muzika

Dřív, než se vytvořilo složení malé selské muziky, které je popsáno v kapitole předešlé, vystupovali dudáci sami, nebo po boku houslisty (houdka). Právě houslisté byli častými průvodci dudáků.

Takové duo bylo na venkově velice rozšířené, protože dříve na housle - vyráběné podomácku - hrával kde kdo. V jejich průzračném obsazení tvořil dudák ve variacích první hlas, nad kterým se pohyboval houslista s ciframi odpovídajícími jeho muzikantskému cítění. Ten také mnohdy svou hru přitvrzoval akordickým zdůrazňováním těžkých dob.⁴⁰ Až poté se připojil píjiskač⁴¹ a vznikla malá selská muzika. Es klarinet hrál bohatě zdobené variace a jeho vedoucí průrazný hlas v polyfonním triu zářil. Houslista se snažil doprovázet klarinet v terciích, sextách, nevyhýbal se ani disonujícím průchodným tónům. Dudy v takovém nástrojovém seskupení vedly vlastní variaci o oktávu níže nežli klarinet. Malá selská muzika ustálená na Chodsku v polovině 19. století se leckde pěstuje dodnes. Spíše jde však o zpracování několika písní (pro obzvláštnění, vytržení ze stereotypu) v rámci kompletního dudáckého uskupení.

Velká dudácká muzika, tak jak ji známe dnes a jak působí v dnešních folklórních souborech, se začíná formovat na sklonku 19. století, kdy byl přibrán B klarinet a po 2. světové válce přistoupily harmonické nástroje – housle a kontrabas.

Tak se malá selská muzika rozrostla ve velkou, která mohla lépe konkurovat dechovkovým uskupením.

---

⁴⁰ BLÁHA, Zdeněk. *Sto kusů pro sólo a duo dudy*. Domažlice: OKS, 1990, s. 6

⁴¹ V bulačině klarinetista.

U starých Chodů však pravděpodobně dechová hudba neměla nejmenší šanci, což můžeme vyčíst i ze slov místních: „*Plechová hudba zabjila staryj chodskij zpěv.*“⁴² To, že se nejednalo o výrok individua, ale o názor širší společnosti, dokládá i následující píseň.

Tempo volné sousedské VIII 258

hó! 1. Hdyž zač-nú dud - dy hrát,
 mp *hó!* kaž - dyj je tů - ze rád:
 mf *hó!* Ha dy - by bul člov-jek dře - vě - nyj,
 f *hó!* mu - ší se ra - dos - tí smát!
 2. *ritard.* do tan - ce dát!

2. Hdyž začnú plechy hrát ha na trúby řvát;
 [: tu je hned každému vůřkливо, — muší bolení dostát! :]

Obrázek 5

⁴² JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 1. 4. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. s. 9

2.3 Charakteristika lidových písní na Chodsku

Písně provázely chodského člověka po celý život - od kolébky do hrobu. Zpívalo se při každé práci doma v senci, na dvoře, ve stáji, na poli, při řemesle, na pastvě, na svatbách, o masopustě, nejvíc ovšem při muzice v hospodách.⁴³

V písních se zračí život a kultura chodského lidu v minulých stoletích, opěvují lásku, přírodu, krásu, mladost i stáří, obsahují nejrozmanitější nálady. Z tohoto výčtu je tedy patrné, že převládá lyrika. Epických písní je poskrovnu.

O radostné povaze Chodů již byla řeč. Velkou zásluhu na tomto duševním rozpoložení mohla mít právě také hudba. Jen těžko byste hledali písně v měkké - mollové tónině. Jindřich Jindřich zaznamenal za svůj život obdivuhodný sběratelský úlovek - nashromáždil přes 1400 nápěvů, ve kterých se zpívají slova více než 4000 textů. V tomto nepřehledném množství existuje pouhých 28 písní s měkkým tónorodem!

Je třeba říct, že tónový materiál lidových písní z kraje pod Čerchovem vychází především ze zdejšího nejoblíbenějšího nástroje - dud. Písně se pohybují v rozsahu tónů melodické píšťaly tohoto nástroje, a protože dudy nemají možnost jakýchkoli přechodů do jiných tónin, ustálila se v písních zmiňovaná Es-dur. Dudy hrají buď se zpěvem první hlas, nebo hrají 2. hlas ke zpěvu okrášlený vedlejšími tóny, melodickými ozdobami atd.

Co se týče rytmické stránky, převládá takt třídobý (tříčtvrtě a tříosminový), méně je písní v taktu dvoučtvrtě a čtyřčtvrtě. Některé písně mají složený (takzvaný furiantový) rytmus a velmi často se v jedné písni setkáváme se střídáním dvoudobého a třídobého taktu - takzvaným mateníkem. Na Chodsku se pro toto nepravidelné metrum užívá označení „Zelený kúsek“. Písní vážných, smutných, pomalých je na Chodsku méně, protože se nehodí tak dobře k tanci.

Melodické úryvky jsou zpravidla dvoudílné a periodicky souměrné. Objevuje se i třídílnost a často se dvoudílnost s trojdílností střídá.

Písně se nejčastěji zpívaly dvojhlasně (většinou v terciích a sextách), v uchovaných notových zápisech se však objevují i trojhlas a čtyřhlas.

Z výše uvedené statistiky je očividné, že textů je mnohem více než nápěvů. Na některé nápěvy se totiž může zpívat celá řada textů. Ale i naopak - na jeden text se zpívá i několik nápěvů. Tento způsob je ovšem výrazně vzácnější.

---

⁴³ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 91

2.4 Hudba a tanec

Většina chodských písní se tančí, a tančí se všude, za každé příležitosti, zvláště při muzice.⁴⁴ „*Muzika to je poloviční zdraví! Tanec je nejlepší lík!*“ píše Božena Němcová v Obrazech z Domažlicka.

Hudba a tanec jsou dvě neoddělitelné části tamního folklóru.

Střídání zpěvu a tance má svá pravidla. Po doznění sloky hraje muzika bohatě zdobené variace (vycházející z hlavní zpěvové linky) a tanečníci/zpěváci tančí. Nejoblíbenějším tancem bylo takzvané „*Do kolečka*“. Tanečník s tanečnicí se postaví proti sobě, chytí se oběma rukama kolem pasu a točí se velmi rychle stále na jednom místě.

Podobný „kolečku“ je tanec „*vokolo*“ (*kolo, do kola*). Děvčata sama, nebo chlapci utvoří kruh, v němž se drží rukama vzadu spletenýma, točí se na jednu stranu a podupávají vesele rytmus.⁴⁵

Další obvyklé tance jsou pochopitelně polka, dále pak například štajdyš, rejdivák, obkročák a další.

2.5 Prameny lidové moudrosti a jejich sběratelé

Genius loci kraje kolem Domažlic přitahoval mnohé spisovatele a sběratele, kteří na Chodsko podnikali četné návštěvy nebo na Chodsku přímo několik let žili.

Tato oblast samozřejmě nemohla ujít Karlu Jaromíru Erbenovi, který v letech 1838-1847 sbíral písně po celých Čechách. Z Domažlicka zapsal přes 40 nápěvů a na 70 textů. Ty byly poté vydané ve sbírce „*Prostonárodní české písně a říkadla*“.

Pro Boženu Němcovou byl chodský lid velkou inspirací, což značí i její Obrazy z okolí Domažlického. Už ona hlásala, že je „*povinnost zachovati svéráz našeho venkova*“.

Bádání a objevování chodského umění dosáhlo vrcholu koncem 19. století a v prvních desetiletích 20. století.

Jan František Hruška uveřejnil roku 1891 v časopise *Květy* řadu chodských písní.

---

⁴⁴ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 96

⁴⁵ HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927, s. 96-97

Ondřej Švejnar (učitel z Postřekova) sesbíral 300 textů písní (některé i s nápěvy).

Ludvík Kuba zapsal v roce 1983 na Chodsku 502 nápěvů s texty a 60 ukázek nástrojové hudby (partitury selské muziky).

Dr. Otakar Zich, sběratel a znalec chodské hudby, zapsal v rozmezí třech let (1903 - 1906) několik set nápěvů a přes 1000 textů včetně rozepsaných partitur variací selské muziky.

Nejvyšší cifru v počtu nastřádaných písní však zaznamenal Jindřich Jindřich, který, spolu s Jindřichem Šimonem Baarem⁴⁶, zapisoval téměř vše chodské. Na základě této drahocenné sbírky poté sestavil osm dílů Chodského zpěvníku a především své vrcholné dílo *Chodsko* (1956), které mi při této práci bylo velkou oporou.

Jak ovšem píše Zdeněk Bláha: „*Kolikrát jsem si při poslechu a zapisování říkal, že noty a slova přepsaná do notového papíru znamenají příliš málo na to, abych jimi přesně vyjádřil vnitřní atmosféru, napětí za sebou jdoucích tónů, volnost projevu a dynamickou hladinu přednesené písně, která se mění s prostředím, časem a náladou zpěváka, stejně jako se mění čas a člověk sám.*“⁴⁷ - vždy pro nás bude dřívější hudební myšlení, cítění a společenské fungování zahaleno tajemstvím, můžeme být však hrdí a vděční za to množství, které se nám přes mnohá desetiletí nejen v notových osnovách zachovalo.

2.6 Život a dílo Jindřicha Jindřicha

Ač oblast Chodska přitahovala mnohé význačné osobnosti, dlouho se hledal člověk, jenž by vytvořil obsáhlou monografii o životě a kultuře zdejšího lidu. Tento nelehký úkol si vzal na svá bedra až Jindřich Jindřich a dokázal vytvořit ucelené dílo zasvěcené Chodsku a jeho lidu, ze kterého můžeme čerpat i desítky let od jeho vzniku.

Jindřich Jindřich se narodil roku 1876 v Klenčí pod Čerchovem. Hudba provázela malého Jindřicha již při prvních krocích, jeho otec působil totiž na Chodsku

---

⁴⁶ Jindřich Šimon Baar se při jejich spolupráci soustředil především na stránku textovou, doménou Jindřicha Jindřicha bylo hudební zpracování.

⁴⁷ BLÁHA, Zdeněk. *Sto kusů pro sólo a duo dudy*. Domažlice: OKS, 1990, s. 10

coby pedagog a byl také znám jako znamenitý hudebník.⁴⁸ Jindřich Jindřich se věnuje od pěti let houslím a klavíru, velmi brzy začíná i komponovat. První skladbu píše v roce 1891.

Na konci osmdesátých let 19. století začíná objevovat lidovou píseň Chodska. Spolu s Jindřichem Šimonem Baarem chodí vesnicemi a zatímco Baar soustředí svou pozornost na texty, Jindřich zaznamenává nápěvy. Lidová hudba žije v té době na Chodsku mnohem intenzivněji, než je tomu v jiných krajích. Nejsou to však jen písně, co Jindřicha zajímá, všímá si i prvků kultury lidu - krojů, obydlí, zvyků, přísloví a velmi ho zajímá chodské nářečí.

V letech 1891-1897 se věnuje učitelským studiím v Soběslavi, kde dále prohlubuje své hudební znalosti teoretické i praktické. Mnohem více však čerpá z ročního studia klavírní hry u profesora Karla Hoffmeistra a kompozice u Vítězslava Nováka. Právě druhý jmenovaný v Jindřichovi probouzí onen zájem o vše chodské. Naučil ho plným srdcem vnímat krásy rodného kraje, a tak byl Jindřich schopen postihnout skrytou sílu lidové písně.⁴⁹

Po studiích působí Jindřich na pozici pedagoga nejprve ve Lhenicích na Prachaticku a poté dvacet sedm let v Domažlicích. Po celou tuto dobu se věnuje kromě sběratelství lidové moudrosti také skladatelské a koncertní činnosti.

Jindřichova vlastní hudební tvorba je převážně vokální povahy. Stává se mistrem písňové a sborové skladby, komponuje na texty našich předních básníků - Nerudy, Sládka, Vrchlického, Machara aj. Největší čeští zpěváci zařazují Jindřichovy písně do svého repertoáru a Ema Destinová jej nazývá „českým Schubertem“.

Jindřichovy sbory mají dvě polohy. Mužské a smíšené zpravidla tlumočí národní a všelidské city, vyjadřují jeho vůli vytvořit svět krásnější. Oproti tomu ženské sbory zrcadlí většinou intimní život autorův s jeho bolestmi i radostmi.⁵⁰ Sám se stal sbormistrem domažlického sboru Čerchovan.

Vedle vokální tvorby nelze opomenout skladby instrumentální. Bývají především pro klavír a z nejznámějších můžeme jmenovat „*Z kraje Psohlavců*“. Toto dílo zpracovává lidové tance a vystihuje povahu chodského lidu.

Přesuňme se nyní k Jindřichově obdivuhodné práci sběratelské. Té se intenzivně začíná věnovat v druhém desetiletí 20. století. Jak bylo zmíněno o pár řádků výše -

---

⁴⁸ To je patrné i z Jindřichova díla *Chodsko*, kde uvádí, co slýchal od lidí při zápisu písní. „*Pomatuju karapa dobře vašeho tatíka, karak hrával na šeljaký inštrmenty.*“ - s. 178

⁴⁹ JINDŘICH, Jindřich. *Chodský zpěvník pro mládež*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1971, s. 10

⁵⁰ Tamtéž

nejednalo se jen o zápisy písní. Jindřicha zajímaly chodské kroje, malovaný nábytek, keramiku či obrázky na skle. Aby zachoval obraz lidového umění na Chodsku, vybudoval v Domažlicích „Národopisné muzeum Jindřicha Jindřicha“. Věnoval mu vše, co vůbec mohl.

Roku 1926 vychází první díl *Jindřichova Chodského zpěvníku*. Kromě samotných písní zde podává charakteristiku chodské hudby. Nastřádaný materiál však dosahoval mnohem větších rozměrů, a tak v letech 1927-1930 vychází dalších šest dílů. Tyto zpěvníky nemají charakter pouhé sbírky, vyvstává před námi obraz života lidu na Chodsku. Setkáváme se s každodenní prací chodských mužů i žen. Každá sbírka má tedy i rovinu společenskou, sociální. Písně Jindřich zapisoval při různých příležitostech: u muziky, v hospodách, při zvycích, přástkách, na poli i v lese.⁵¹

Vedle muzea a zpěvníků jmenujme ještě dialektický slovník. Jindřich sledoval chování chodského nářečí, které poznával prostřednictvím vlastního sbírání a filologických prací Jana Františka Hrušky. Jeho Chodský slovník nakonec sestavil Josef Kotal. Byl vydán roku 2007 ke čtyřicátému výročí úmrtí Jindřicha Jindřicha. Ve třicátých letech počíná sestavovat celoživotní dílo „*Chodsko*“, které je výsledkem jeho bádání o chodském lidu a jeho kultuře. O tom, jak náročné bylo shromáždit veškerý materiál do ucelené podoby, svědčí i tato Jindřichova slova: „*Poslední dvacet let pracoval jsem na knize „Chodsko“ skoro bez oddechu od rána do noci, odpíral jsem si odpočinek o svátcích i o prázdninách...*“⁵²

Chodský zpěvník, národopisné muzeum, kniha Chodsko a dialektický sborník tvoří dohromady jeden souvislý, uzavřený celek, který umožňuje nahlédnout do života naší předků a pomáhá nám udržovat onen kolorit, který Chodové kreslili několik set let.

---

⁵¹ JINDŘICH, Jindřich. *Chodský zpěvník pro mládež*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1971, s. 14

⁵² JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 13

3 Lidové tradice na Chodsku

V následující části, která tvoří hlavní náplň této bakalářské práce, bylo čerpáno především z publikací sběratele Jindřicha Jindřicha. Texty z jeho díla *Chodsko* (1956) doplňují notové záznamy konkrétních písní dohledané v devítidílném *Chodském zpěvníku* téhož autora.

Hned v úvodu je třeba říci, že ač se v kraji chodském drželo nesčetně tradic, ne každá se pojila s hudební složkou. Vzhledem k zaměření této práce je věnována pozornost především těm obyčejům, v nichž muzika sehrála svou roli. Pro úplnost však můžeme zběžně uvést všechny zvyky tak, jak během roku následovaly.

Měsíc	Obyčej
Leden	Nový rok, hra Tři králové
Únor	Masopust, voračky, svatba ⁵³
Březen	Hra Zahoř, hra na mistra a vojáky, Velikonoce
Duben	Apríl, pálení čarodenic
Květen	Máje
Červen	Pálení Jána, poděkování za úrodu na poli a prošení za dobrou sklizeň
Červenec	---
Srpen	---
Září	Dožínky
Říjen	Selské posvícení
Listopad	Přásky, dračky, Dušičky, jarmark, svatá Kateřina, Cecilka
Prosinec	Advent - Barborka, svatý Mjkoláš, Lucka, Štědryj den, svatý Štěpán

U některých tradic mají navrch náboženské motivy, u jiných přírodní kulty.

⁵³ Svatba pochopitelně nebyla termínově vázána žádným vyšším řádem, přesto se však odehrávaly nejčastěji v období masopustu.

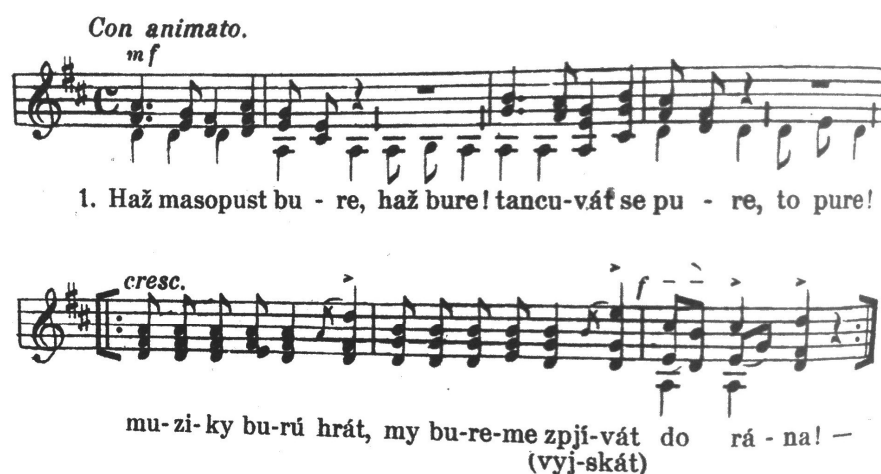
3.1 Masopust

Čas radovánek, zábavy a programové bezstarostnosti. Jídlo, pití zpěv a tanec jako řečiště veselosti, uzavřené mezi dvěma břehy postů, Vánoc a Velikonoc.⁵⁴

Masopustní období není kalendářně přesně vymezené - začíná 7. ledna po svátku Tří králů, ale uzavírá se v různém datu. Obecně je však posledním dnem úterý - den před Popeleční středou. Masopust má tedy různý počet dní. Na základě toho Chodové vytvořili pranostiku: „*Krátký masopust, dlouhá zima*“⁵⁵

Během masopustu se toho muselo hodně stihnout - taneční zábavy, zabijačky, ale také svatby. Ty se držely ve vesnicích za účasti místních lidí i týden. Říkalo se, že svatba v masopustu zaručuje šťastné manželství.

Pokud jsme již pro jiné slavnosti užili termín „zábava“, těžko lze hledat trefné vyjádření pro toto období. Masopust na Chodsku byl rozjařenou veselicí, snad největší v celém roce. Lidé se po Vánocích těšili k muzice. O masopustu tancovali bez ustání - ve dne, v noci - tři dny.

Obrázek 6

Ač by se mohlo zdát, že byl masopust „veselí na povel“, není tomu tak. Před příchodem křesťanství se slavily různé začátky roku - lunární, vegetační atd. Naši prapředkové obřadně přivolávali hodnoty úrodnosti, plodnosti, ale i humoru a smíchu. S příchodem křesťanství se však do tohoto „přírodního kalendáře“ dostaly obřady vztahující se k událostem víry. Před významnými křesťanskými svátky byl tradičně

⁵⁴ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 11

⁵⁵ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 50

držen půst. V době mírného náboženského útlumu se však ponechala vůle tradici. Společenský život na vesnici znovu ožil.

Obrázek 7

Proto ten pláč a smutek při popravě masopusta - Chody čekalo šest týdnů postu, pak krátké Velikonoce a s časem jara už přicházela práce na poli. Čekal je dlouhý půl rok, než si budou moci znovu „sednout“. Mezitím jen menší radosti - stavění májí, pouť. Dlouhé období nicnedělání, hostin a svateb přijde ve velkém zase až za rok.

Masopust tak, jak ho známe z 19. a 20. století, se přenesl hlavně na samotný závěr - poslední tři dny. Na Chodsku se lidově říkalo „bláznuvý“⁵⁶ dni, obecně to byly takzvané „voračky“.⁵⁷ Už ve čtvrtek („Tučnýj čtvrtek“)⁵⁸ se však konala zabijačka a šlo se do hospody k muzice.

Na Voračky (neděle, pondělí, úterý⁵⁹) chodily vesnicí v průvodu maškary. Žertovaly s lidmi kolem, tancovaly a koho chytly, musel tančit s nimi. V zástupu převleků, kde i ženské role zpodobňovali muži, nechyběl truhlář, kominík, čert, voják, myslivec, řezník, „bába s nůší“ či medvěd a kůň. Právě masky zvířat měly spojitost s přírodou. Jejich prostřednictvím se přivolávala daná vlastnost zvířete. Kůň značil sílu,

⁵⁶ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 50

⁵⁷ Tamtéž. Chlapci s sebou nosili ozdobené ruchadlo, což připomínalo jarní polní práce - počátek orby. Odtud pak název „voračky“.

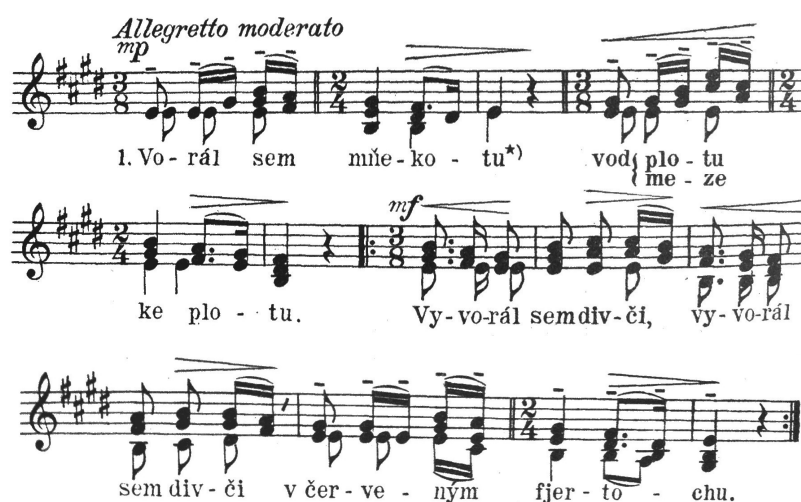
⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Považovaly se za sváteční dny, ani děti nechodily do školy.

medvěd, nejvýznamnější objekt masopustů u nás vůbec, plodnost. Celá tato událost by se pochopitelně neobešla bez selské muziky.

Na návsi se průvod zastavil, zatančil kolečko, lidé zpívali a „šecko se raduvalo“.⁶⁰

Na masopustní úterý chodí v přestrojení takzvaní „voráci“⁶¹, zvou dům po domu na večerní zábavu a vybírají peníze na muziku. Když přijdou do sednice, „vytočí“ hospodyně i děvčata, zažertují s nimi a sedlák jim poté nadělí nějaké ty groše. V úterý večer se koná v hospodě zábava, kde se zpívá nesčetně písní. Pro příklad můžeme uvést následující dvě.

Obrázek 8

Obrázek 9

⁶⁰ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 51

⁶¹ Tamtéž

I večer se vybíraly peníze a které děvče nejvíc zaplatilo, to celý rok nejvíce tancovalo. Co se vybralo, to se - jak již bylo na Chodsku zvykem - propilo. O půlnoci přišel ponocný, zatroubil a hospoda se vyklidila.

Celá slavnost končila na Popeleční středu, kdy se pochovával masopust. Z hospody vycházel smuteční průvod, muzika hrála smutné melodie a chlapci na márách nesli ze slámy vycpaného panáka - masopusta. U popraviště se konal veřejný soud s humornou, obviňující řečí, kde se mu v proslovu⁶² vytklo, co všechno neblahého v obci vykonal.⁶³ Byl odsouzen a popraven.

Ač s menšími obměnami, masopust na Chodsku se drží dodnes. Především ten Postřekovský je pověstný. Z důvodu rozdílnosti, které naše životy oproti minulým staletím nabyly, se však tato tradice nepojí ani tak s motivy přírodními a náboženskými jako spíše s faktorem společenským.

---

⁶² Dnes bývá tento proslov všemožně aktualizován a zrcadlí dění ve vesnici.

⁶³ LANGHAMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 35

3.2 Velikonoce

Období umučení a zmrtvýchvstání Ježíše Krista zabírá celých sedm dní a představuje jeden z nejvýznamnějších úseků zvykoslovného roku.⁶⁴ Toto období znamená v našich zeměpisných polohách i začátek vegetačního cyklu přírody a znovu se setkáváme s mnoha obřady, jež zahrnují přírodní magii.

Hned prvním, konaným čtrnáct dní před Velikonocemi - na Smrtnou neděli, je „vynášení zimy“. Jednalo se o starý zvyk, kdy děti nesly z vesnice na tyči slaměnou panenku (smrt či zimu) a při tom opakovaly následující popěvěk.

Obrázek 10

V tomto obřadu šlo o skončení celého zimního období, kde smrt často vládla krutou rukou.⁶⁵ Za vesnicí děti „utopily“ panenku ve vodě a zpátky se vracely s „novým litem“.⁶⁶ To bylo znázorněno zeleným smrčkem, který symbolizoval obnovení života a pochopitelně začátek jara.

Poslední postní neděle se nazývá „Květná“ a právě ta je začátkem „vážného velikonočního času“.⁶⁷ Jak již bylo uvedeno - Velikonoce jsou svátky termínově pohyblivé. Velikonoční neděle se však slaví první neděli po prvním jarním úplňku. V podstatě lze tyto svátky rozdělit do třech úseků: půst s motivy jarní přírodní magie (vynášení zimy), nábožensky chápaný pašijový týden a na závěr uvolnění a koledování (pomlázka).⁶⁸

⁶⁴ Tamtéž, s. 45

⁶⁵ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 51

⁶⁶ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 54

⁶⁷ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 63

⁶⁸ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 46

Květná neděle je tedy začátkem velikonočního času. V náboženských obřadech hrají velkou roli živé rostliny. Na Chodsku se tento den děvčata myla sněhem, aby byla krásná. Chlapci nařezávali proutky jívý s rozkvetlými „kočičkami“ a barevnými pentlemi je uvazovali k sobě. Říkali tomu „koštiště“ a jednalo se o symbol slávy a vítězství. V kostele se tyto kočičky světily a chlapci je odnesli hospodářům, přátelům a výměnkářům. Ti je uložili v sednici za křížek nad stolem a nechali je tam po celý rok, zajišťovaly ochranu domu a úrody.

Škaredá středa je spojena se zradou Jidáše. Na Chodsku se nazývala „sazometná“⁶⁹, ten den se totiž vymetaly saze a uklízelo se celé stavení. Mimo to se scházeli „drkáčtí“⁷⁰ s řehtačkama a „honili Jidáše“. První z nich, kdo vyběh z kostela křičel: „Já jsem Jidáš!“, ostatní ho chytali. Když ho dohonili, zvonili mu drkačkama u hlavy a a zpívali:

*„My Jidáše honíme ha dřevem mu zvoníme, ha přitom se modlíme,
hdo ho vjidil, hajt nám poví vo nejverným Jidášovi.
Haž Jidáše chytíme, do vohně ho hodíme.
O, Jidášu nejvernyj, cák si to hučinil, že si Krista, svýho mjistra,
tim zlyjm židom prozradil?
Mušíš za to člapát bláto, ha po smrti v pekle hořit,
s čmertem d'áblem se tám mořit.“*⁷¹

Chlapci s drkačkami chodili na Zelený čtvrtek, Velký pátek a Bílou sobotu, vždy čtyřikrát denně a nahrazovali zvony, které „odletěly do Říma“. Rámus a hluk řehtaček měl mimo jiné sloužit k odpuzování zlých sil.

Na Zelený čtvrtek se lidé modlívali pod širým nebem, k snídani jedli takzvané „jidášky“ (pletené pečivo, které připomíná hada - zrádce a provaz, na kterém se Jidáš oběsil).

Velký pátek, nejvýznamnější den Velikonoc, vnesl klid a vážnost do celé obce.

Na Bílou sobotu se křtilo, k večeru pak probíhalo „Zkříšení“.⁷² V noci na Boží hod velikonoční sypali chlapci pískem cestičky ke své milé. Děvčata je ráno metly, aby se nevědělo, kdo kam chodí.

---

⁶⁹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 55

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž

⁷² JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 56

Na Hod Boží velikonoční se nesnídalo. Jídlo se přineslo do kostela, kněz jej posvětil a poté si každý vzal určitý díl, který snědl doma.

Na velikonoční pondělí a úterý, také se chodilo s pomlázkou. Chlapci dostávali od děvčat malovaná vajíčka - „*Pomlázka bez vajíček - mjluvání bez hubjiček.*“⁷³ Na Chodsku se malování vajíček těšilo velké oblibě. Zdejšími kraslicím se říkalo „*straky, stračky*“.⁷⁴ Byly převážně fialové barvy (někdy také modré či zelené) s bílým zdobením, které se malovalo „*vostrým kotyjšem*“⁷⁵ (na špičku otrhaný husí brk, zastrížený do trojúhelníku) namočeným do včelího vosku. Kreslily se květy, věnečky, nápisy atd.

Vedle vajíček dostali chlapci ještě od hospodyně kousek mazance.

Koledování probíhalo prostřednictvím písní. Uvedme pro příklad některé z nich:

Allegretto staccato.
mf

***)

{ Du k vám na ko - le - du, kmů - tři - čku, vy - tá - hně - te z kabzy kreš - li - čku! Du k vám na ko - le - du, kmů - tři - čko, (te - ti - čko,)	{ Pám - bū vám to na lu - kach ha (za - hra - ce) v mař - ta - li na ve chlí - vě na
--	---

na - dě - lí, } že bu - re - te mít co vy - há -
 na po - li,
 te - lát - kach,
 jeh - ňát - kach,

sosten.
mp

nít zez dvo - ra!

p

Obrázek 11

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Tamtéž, s. 55

⁷⁵ Tamtéž

Allegro moderato. **52.**

mf

du dy du dy

{ ře-kni, Ku-be, ře-kni Han-ce, } ře-kni, Ku-be, ře-kni jí,
 { hajt za-dě-lá na í-dlan-ce, }

du hajt za-dě-lá na bí-lý! (Srov. náp. s č. 19. b) VII. C.)
 (Srov. s č. 37. VI.)

Obrázek 12

Animat. **49.**

mp *accelerando e cresc.*

hou hou

{ Za dveřma sto-jim, } pa-ni-má-ma mji ja-blí-čka
 { kudly*** se bo-jim, } (te-ta mji ko-le-du)
 { pes na mne vr-čí, } (dyj-te mji ko-le-dy,
 { ka-bza se kr-čí, } (hdo mji kus ko-lá-če

do ka-bzy str-čí.
 hajt se ne-kr-čí!)
 do ka-bzy str-čí?)

Obrázek 13

Vykoledováním vajíček však zábava nekončila. Existovalo mnoho her, kterými si chlapci i dívky zpříjemňovali odpoledne. Například při hře „*kotálení*“ kutáleli vajíčka z vršku a vítězil ten, komu se vajíčko dokutálelo nejdál.

Podobných znaků s dnešní tradicí Velikonoc je poskrovnu. Přesto však v některých vesnicích můžeme potkat skupinu chlapců s řehtačkama, kteří stále nahrazují utichlé zvony. Ostatní hry a zvyklosti se však s dobou vytratily.

3.3 Máje

Po Velikonocích nastal čas klidu, který byl vyplněn především přípravou na nadcházející vegetační cyklus.⁷⁶ Po několika dnech nadešel večer 30. dubna a to byla právě ta chvíle, kdy chlapeci na Chodsku chodili po lese a hledali nejhezčí jedli či smrk. V noci před prvním májem pak strom přivezli domů, osekali větve a oloupali kůru tak, aby zůstala jen košatá špička. Tuto korunu pak děvčata zdobila například barevnými fáborky.

O Filipojakubské noci⁷⁷ se uprostřed vesnice vykopala díra, do níž byl zasazen společný máj pro celou ves. Ten byl nazýván „král“ a nechal se stát celý měsíc.

Jak můžeme vidět - i stavění máje byla činnost písňě hodná.

Moderato. mp a) (Při stavění máje.)

*)
hó
1. Po - se - ká - li má - je, huž je z le - sa ve - zú,
(du - by,)

mf I. II. *rit.*

huž na ně ve-verky víckrát ne-po - le - zú, ne-po - le - zú.

Obrázek 14

Tu samou noc však ještě každý chlapec stavěl menší májku k oknu své milé. Než se rozednilo, musel být máj postaven. Mnohdy se děvče ani nedozvědělo, kdo jí ho před domem postavil.

Našla se však i děvčata bystřejší, která si mohla radostně pobrukovat tuto píseň.

⁷⁶ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 106

⁷⁷ Ačkoli se Máje nijak nepojí s církví, udržel se tento název připomínající součást křesťanské společnosti - svatého Filipa a Jakuba.

Andante con moto
cantabile
mp

1. Muj mji-lyj mji před vokýnkem stavíl pjeknú máj-ku,
espress.
 vybrál je - dnu ze šech nyj-pjeknyj-ší, vybrál je - dnu
sosten. 1. *rit.* 2. *rit.*
 ze šech nyjpjeknyjší, z lu-žencký-ho háj-ku. háj-ku.

Obrázek 15

Stavění máje - jako projev lásky - je také doslovně uvedeno v jedné z nejznámějších chodských písní *Na rozlúčení*.

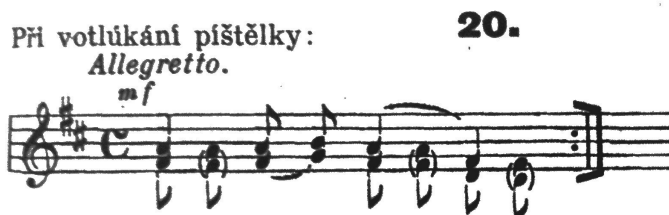
Con moto. „B. A.“, 3., „10 m.“, 8.
mf (po druhé p)

1. Na roz-lú-če-ní, mý po-tě-še-ní, po-sta-vím pod vokny
Lento.
 máj, ha-by ve-dě-li fa-le-šný li-ďi,
 1. *rit.* 2. *rit.*
 že sem já chodí-val k vám, že sem iá chodí-val k vám.

Obrázek 16

To nejzásadnější se však odehrávalo 1. května odpoledne, kdy se všichni sešli u hlavního máje na návsi, tančili a zpívali. Kromě běžných písní zazněl i tento popěvek na níže uvedenou melodii:

„Vítj, vítj, máji, my sme tobje rádi,
vítj, líto líbezny, vobjilíčko zelený!“

Obrázek 17

Posledního května se máj porazil a v hostinci proběhla jeho dražba. Poté následovala již tradičně hudba a tanec. Někaké peníze se daly muzice, zbytek se propil.

Tradice stavění májí se na Chodsku udržuje i v dnešní době. Z vlastní zkušenosti však mohu říct, že s výše uvedeným popisem má společného nemnoho.

Hudební část se zcela vytratila. Malé májky pod okny se již také nestaví, způsoby dvoření se přeci jen značně obměnily, zůstalo tedy jen stavění „krále“, dá-li se i dnes použít toto označení. Rozšíření vesnic totiž zapříčinilo i rozdělení obce na různé části. A tak se na vsi objevuje více okrášlených korun, pod kterými se k večeru schází lidé. Při ohni nakonec vydrží sedět až do ranních hodin.

3.4 Dožínky / obžínky

Tato slavnost, konaná na ukončení žní, vznikla na venkově v 18. století. Jednalo se o obřad, který měl symbolicky zajistit koloběh plodnosti a řetězec vegetace.⁷⁸ Znovu se tedy setkáváme se sepjetím člověka a přírody, s vírou lidí v přírodní síly.

Z pole vyjížděl vůz naložený posledním požatým obilím, nenakládal se však plný, aby se na něj vešli také ženci, žnečky a děti. Byl ozdoben věnci a polními květy. Stejně tak zdobené bylo pracovní nářadí (kosa, hrábě, srpy), a dokonce i koně. Velký význam měl „poslední snop“ obilí, takzvaná „bába“⁷⁹, který byl skutečně do ženské

⁷⁸ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 167

⁷⁹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 62

postavy stylizován a značil roční úrodu. Někdy už přímo na pole přišla selská muzika, která pak nasedla do vozu a za jízdy hrála.

Nejdůležitějším atributem dožíněk byl dožínkový věnec. Ten žnečky uvily z posledních klasů všech druhů obilí, které se na poli daného hospodářství urodilo, a vpletli do něj polní květy.⁸⁰

Když se přijelo k hospodáři, zpívalo se:

*„Vorevřete, pantáto, vorevřete vrata,
vezem vám vjeneček ze tříbra, zlata“⁸¹*

Hospodář s hospodyní uvítali vjíždějící vůz. Předem vybrané děvče (zpravidla nejvýřečnější) mu veršovanou řečí poděkovalo za vlídné zacházení a věnovalo mu zmiňovaný věnec, který hospodář pověsil na zeď nad dveře v senci. Předávání doprovodila tato dožínková píseň:

Obrázek 18

Ani na hospodyni se nezapomnělo. Ta dostala květiny, a protože dny před obžínkami neustále pekla a vařila, nezbývalo než pozvat celou chasu do dvora na hostinu, kde se jedlo, pilo, žertovalo, zpívalo a tančilo.

Jak zapsal Jindřich Jindřich svědectvé tehdejších obyvatel Chodska:

„Slavnost vobžinek se protáhla kůlikrát dlúho do noci.“⁸²

⁸⁰ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 167

⁸¹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 62

⁸² Tamtéž

3.5 Selské posvícení

Uklizený dům, pozvání hosté, množství domácích koláčů, pečená husa se zelím a knedlíky, pivo, rozšafná společnost kolem rodinného stolu a večer taneční zábava v obecní hospodě.⁸³ To jsou hlavní atributy této slavnosti, která se - alespoň z pohledu prožívání a stylu slavnosti v rodině či obci - podobá dnešním poutím.

Slovo posvícení je odvozeno od „posvěcení“ - myšleno ve smyslu posvěcení místního kostela, na jehož výroční památku se slavnost koná.⁸⁴ A protože se pout' vztahovala též ke kapli či kostelu daného patrona, splynula v určitých obcích s posvícením v totéž.⁸⁵

Na Chodsku se však drželo takzvané posvícení *císařské*, které stanovil na sklonku 18. století Josef II. Tento svátek se slavil v neděli po svatém Havlu (16. října). Kromě zmiňované náboženské tradice bylo posvícení spojeno i s obřady zemědělců, kteří děkovali matce přírodě i Pánu Bohu za úrodu a bohatství.⁸⁶

Motiv pole je zmíněn v následující posvícenské písni.

Allegro moderato
mf

1. { Í - čko huž, se - dlá - cí, } má - te vy - hrá - no,
skli - dí - li ste po - le

II. *p*
te - prv ne - dá - vno: pše - ni - ci, ži - to, hrách, ječmen, voves,
f
ne - pu - re - te, sel - ky, do po - le po - dnes.

Obrázek 19

⁸³ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 205

⁸⁴ Tamtéž, s. 206

⁸⁵ Názorným příkladem může být obec Klencí pod Čerchovem, kde se pout' i posvícení slavilo v neděli po sv. Martinu

⁸⁶ Odtud například pochází i americké Dikůvzdání - noví evropští osadníci děkovali v roce 1621 za první kvalitní úrodu.

Týden před posvícením se v senci jen uklízelo, aby mohli k nedělnímu obědu přijít přátelé a známí. Ti byli pozváni koláčem⁸⁷ a větou „*Na žádný posvícení těžko jít nejní!*”⁸⁸

Posvícení je spojeno s radostí a hlavně s hodováním. K obědu tedy bývala dobrá polévka (nudlová, s játrovými knedlíčky), husa nebo kachna se zelím a knedlíkem, leckde se zabíjelo prase. Ne nadarmo se říkalo: „*Vo posvícení má byjt víc mesa než chleba.*”⁸⁹ Že se tímto heslem Chodové skutečně řídili, můžeme vytušit ze slov známé písně *To je zlatý posvícení*.

„*To je zlatý posvícení, to je zlatá neděle:
Máme maso ha zas maso, k tomu kúsek pečeně.*”⁹⁰

Odpoledne a večer se šlo tančit k muzice, děvčata měla při tanci vysoko skákat, aby vyrostl vysoký len a konopí.⁹¹ V pondělí pak tančili i staří lidé (*vyjmluvníci*⁹²). Posvícení končilo v úterý.

Některým obecním zaměstnancům se v období kolem svatého Martina vyplácela celoroční mzda, tudíž není pochyb, že by si Chodové nedokázali nadmíru užít tuto požitkářskou oslavu konce hospodářského roku.

Obrázek 20

⁸⁷ Takzvaný *koláč-zvač* se nosil při kdejaké příležitosti jako projev pozvání.

⁸⁸ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 43

⁸⁹ Tamtéž, s. 44

⁹⁰ JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*, 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954, s. 93

⁹¹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 44

⁹² Lidé, kteří přenechali hospodářství mladším a dožili na výměnku.

3.6 Cecilka

Dvacátého druhého listopadu se konala poslední posvícenská zábava.⁹³ Šlo o svátek svaté Cecilie, patronky muzikantů a zpěváků.

Dopoledne proběhla zpívaná mše, večer se sešli všichni kostelní zpěváci, zpěvačky, hudebníci, i literáti a společně povečeřeli. Po jídle přišla na řadu taneční zábava zvaná „cecilka”⁹⁴, kde hudebníci mimo hraní vyprávěli také veselé příhody z muzikantského života.

Touto událostí se lidé rozloučili s veselejší částí roku. Pro muzikanty pak ještě navíc skončila možnost dodatkového výdělků - vyhrávání na zábavách, neboť nejbližší událost - spojená s muzikou - byl masopust.

3.7 Advent

Doba čtyř týdnů před Vánocemi se vyznačuje rozdílnými způsoby než období předešlého času radovánek, jídla, pití a muziky. Ve srovnání s létem se příliš nepracovalo. (S výjimkou takzvaných „přásek”⁹⁵, které probíhaly od posvícení až do čtvrté neděle postní.)

Dny byly krátké a chladné, lidé se tedy stahovali domů do světnic, což bylo jediné vytopené místo v domě. U stolu při menším světle trávili společný čas. Společenský život se zklidnil a přesunul do soukromí. Byl to ideální prostor k přenášení vědomostí, vyprávění pohádek, pověr či životních příběhů. Četlo se z kroniky, z kalendářů, anebo pohádky Boženy Němcové či Jiráskovi Psohlavci.

V období adventu se (stejně jako během půstu) netancovalo. Lidé byli pověřčiví a věřili, že by je při porušení tohoto pravidla mohlo potkat nějaké neštěstí v podobě nemoci, neúrody nebo požáru. Zpívaly se vážnější písně, pro příklad zde uvedená „*Romance o Oldřichu a Boženě*”, v níž je zřetelný - jako v jedné z mála chodských písní - epický prvek.

---

⁹³ V jiných krajích se mohla poslední veselice konat 25. listopadu na svatou Kateřinu

⁹⁴ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 242

⁹⁵ Společné, hromadné předání žen a dívek, drobné ruční práce. Nešlo jen o práci, ale i o pobavení. Na přástky chodili i mladí muži, kteří žertovali a škádli svobodná děvčata. V průběhu 19. se vedle předání objevovalo také paličkování krajek, síťování atd.

Romance o Oldřichu a Boženě.
(Zpívají na přástkách při kolovratech.)

Andante *Fine.*

1. { Pra-la dív-čka hu po-tůč-ka, bu-la ja-ko la-li-je; }
hdo tám při-de, na ní hli-dne, sr-ce se mu hu-smi-je. }

più mosso *a tempo* *D. C.*

Při-de-li tám mláde-nec, tr-há kví-tí na vě-nec.

2. { Prala dívčka hu potůčka, bula jako z růží kjet: }
[v jejích krásných modrych vočích bulo vidět celý sjet,]
[z rodu sprostýho bula, vesničanka zrozená.]

3. { Vyjžděli z lesa lovei, Oldřichovo zbrojnoši, }
[bezi nima kníže Oldřich na svém pěkným bělouši.]
[Hale skvostně, bohatě, skví se v třibře, ve zlatě.]

4. { Vejte, koně napájeti do blízkyho potůčka: }
[kníže Oldřich se svú mjilú hledíli si do vočka.]
[Probůh, dívčko, ty si má, tebe mi sám Pámbů dá.]

5. { Já sem chudá vesničanka, menuju se Božena, }
[já sem chudá vesničanka, menuju se Božena.]
[Síce chudá proti vám, hale šálit se nedám.]

6. { Probůh, dívčko, hdo tě šáli, — to se pro mñe nesluší! }
[moje meno — kníže Oldřich — to huž žádný nezruší.]
[Spíš se zruší celý sjet, já nevemu slovo zpět.]

Obrázek 21

Advent na Chodsku byl plný „maškar“. Šlo o křesťanské světce a světice, kteří v určitých dnech obcházel domy a kontrolovali, napomínali, trestali či radili (jejich chování nemá žádnou spojitost s křesťanským výkladem). Lidé věřili, že se prostřednictvím nich vrací duše předků, kteří ve významných časových momentech smějí vstupovat zpět mezi živé.⁹⁶

Tak se tedy na Chodsku objevovala například „stará žencká maškera - Barborka“,⁹⁷ která měla od mouky bílý obličej, rozpuštěné vlasy a v ruce košík s dárky. Po příchodu do světnice pozdravila a poté pokládala dětem otázky z náboženství. Hodné děti odměnila, neposlušným dávala brambory.

V předvečer svatého Mikuláše chodil po domácnostech „Mjikuláš s handělem ha čmertem“.⁹⁸ Tento svátek dětí se nijak zvlášť nelišil od toho, jak ho známe dnes.

⁹⁶ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 235

⁹⁷ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 47

⁹⁸ Tamtéž

Třináctého prosince vycházela *Lucie* s obličejem od sazí. Ta především prohlížela domácnost, zda je čisto a uklizeno, a nabádala k práci a pořádku.

Dále jmenujme ještě *Klemperu* a *Tomáše*, kteří chodili ve městě v Domažlicích. Všechny tyto postavy byly nedílnou součástí chodského adventu, z pohledu hudebního nás však více zajímají přímo svátky vánoční.

3.7.1 Vánoce

Štědrý den, svátek darů, začínal pro chlapce časně ráno. Ovazovali totiž stromy slámou nebo provázekem a poté stromem trásli, aby nesl ovoce. Zpívali při tom různé písně.

Obrázek 22

Všichni se postili, aby si pak k večeři mohli dát hrachovou nebo rybí polévku, „černýho kubu”⁹⁹ a štrůdl. Děti dostaly darem od rodičů cukroví a ovoce. Po vesnici chodil také místní pastýř a za peníze či vdolky troubil pod okny koledy.

Po jedenácté hodině se chodilo na půlnoční mši do místa, kde byl kostel. Tam se na varhany hrály dudácké písně a zpívaly koledy.

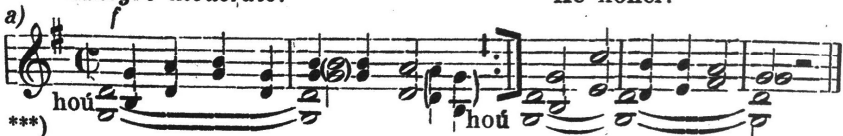
Obrázek 23

⁹⁹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 48

Na svatého Štěpána a na Nový rok chodily děti koledovat. Zpívaly koledy náboženského i světského obsahu a rytmičky se doprovázely na fanfrnoch,¹⁰⁰ který už sám o sobě značil rok nadcházející.

4.

Koleduje se na Nový rok s fanfrnochem.*)
Na každou čtvrt zahučí přiznávka fanfrnochu**) (t. j. 4krát v každém taktu).
Allegro moderato. Ke konci:

a)

***)

1. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Fan-fr, fan-fr, fan-fr-noch,} \\ \text{na-stá-vá nám no-vyj rok,} \\ \text{no-vyj rok nám na-stá-vá,} \\ \text{ko-le-dy se nan-da-vá-} \end{array} \right\}$	hoú hoú hal-le-lú - já.
---	-------------------------

Obrázek 24

Koledníci dostávali do košíku sušené ovoce, ořechy, chleba i peníze. Skutečnost, že koledování bylo velmi oblíbené a vesnice po tu dobu „ovládly“ děti s košíky a fanfrnochy, dokládá i tato „Veselá koleda“.

Con moto. **46.**

mf

$\left\{ \begin{array}{l} \text{Ve-se-lá ko-le-da po-či-ná dnes, zpěvem se roz-lí-há} \\ \text{Dě-tičky sem ha-tám po-bí-ha-ji, kmů-třičky, te-ti-čky} \end{array} \right\}$

$\left\{ \begin{array}{l} \text{mňe-sto ha-ves. Hop, hop! ská-če Hon-dzí-ček,} \\ \text{na-ště-vu-ji. za-nim hop-ká Ben-clí-ček,} \end{array} \right\}$

mp cresc.

ko-le-du-je, pro-zpě-vu-je a-ko-jar-ní-sla-ví-ček.

Obrázek 25

¹⁰⁰ Lidový hudební nástroj původem z Chodska. Jde o džbán, který má otvor ovázaný napjatou kůží a uprostřed je provlečen svazek koňských žíní. Obvykle drží jeden chlapec fanfrnoch v rukou a druhý tahá navlhčenými rukama za žíně. Je však možné, aby na fanfrnoch hrál jeden hráč. V tom případě si musí nástroj uchytit mezi kolena.

V týdnu „Svatých Tří králů“ vystřídali koledníky tři přestrojení chlapci - tři králové, kteří zpívali následující koledu:

28.

V oktávě sv. Tří králů chodí „**Tři králove**“. (Hra.)
 (Text zapsal J. Š. Baar, nápěv J. Jindřich. — Otištěno v „Českém Lidu“ 1.)

mp Con moto.

1. O, my tři sla-vný krá-lo-ve, krá-lo-ve, z da-le-ký

sosten. mf

ze-mji je-re-me, z da-le-ký ze-mji je-re-me.

Obrázek 26

Den před svátkem Tří králů se světila tříkrálová voda v kostele. Lidé si pak tuto vodu nosili ve džbánech domů a kropili s ní stromy, aby nesly ovoce. Na dveřích domů zůstávaly po Třech králech svátku iniciály K + M + B + letopočet. Ty byly psané svěcenou křídou a stále se s nimi můžeme v dnešní době setkat.

3.8 Chodská svatba

Svatby na Chodsku probíhaly především v období masopustu. Bohatší trvaly týden, obyčejné tři dny. V každé vsi se mohly objevovat drobné odlišnosti, stejně tak pořadí zvyků mohlo být různé.

Celou chodskou svatbu prostupovala hudba a zpěv. Pozoruhodné je, že ženich a nevěsta během svatby nikdy nezpívali, vše za ně „převzali“ družba a zvláště první družička, takzvaná „droužka“. Na její zpěvnosti a vtipnosti záleželo nejvíce. První droužka v podstatě všechno vedla. Bývaly to nejlepší zpěvačky a tanečnice. Mohly být voleny i vícekrát, což pak svědčilo o jejich vhodnosti pro tuto roli. „....cák sestra, to je náká zpěvačka, ta ty písne humí prolamovat! Dyjt' bula třikrát za droužku.“¹⁰¹

Družbů a droužek bývá po dvou, třech až čtyřech párech. Nevěsta si volila droužky, ženich družby. Velkou roli hrál v celém obřadu také takzvaný „plampač, klampač“ - řečník a zpěvák, který „řídil“ svatbu a žertoval se svatebčany. Muzika k těmto příležitostem byla jen malá selcká.

Svatba na Chodsku znamenala velkou společenskou událost pro celou vesnici a podle následujících slov bychom mohli s nadsázkou říct, že otevírala bránu ke šťastnému a spokojenému životu manželů. Říkalo se totiž: „dy vo svarbje padá sněh, padá bohactví, dy prší, prší chčestí, dy je pjekně, bure mandželství chčasný.“¹⁰²

3.8.1 Námluvy, přípověď

Milenci se mohli poznat u muziky, na robotě, během poutě atp. Pokud byl vztah vážný, šel se nápadník zeptat rodičů jeho děvčete, zda by mohl přijít na takzvanou „přípovjed“.¹⁰³ (místo ženicha mohl přijít žádat i „plampač“.)

Přípověď probíhala ve středu či v sobotu večer. Do domu nevěsty přišel ženich s otcem, jeho starší bratři a další příbuzní z obou stran. Nejprve vedli hovor zcela všední, než se dostali - jakoby namátkou - k tomu hlavnímu. Poté se s rodiči nevěsty řešilo věno, smlouvalo se atd. Mnohdy rodiny nenašli společnou řeč, rozešli se ve zlém a ze

¹⁰¹ JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 1. 4. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. s. 6

¹⁰² JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 73

¹⁰³ Tamtéž, s. 64

svatby sešlo. V tom lepším případě si však oba otcové podali ruce se slovy: „*Dyj Bůh chčestí*“.¹⁰⁴ A poté pravil otec nevěsty: „*Snúbenci, íčko ste sví!*“¹⁰⁵ Ženich s nevěstou, která celému procesu přihlížela z koutu sednice, se políbili a ženich dal nevěstě peníz (závdavek)¹⁰⁶ za hedvábný červený šátek. Potom se jedlo a pilo. Někdy přišla i muzika a tančilo se. Od této chvíle byli snoubenci jakoby svoji a ženich mohl za nevěstou veřejně chodit.

Obrázek 27

Mimo tuto ústní úmluvu bylo třeba podepsat písemné smlouvy. Tuto povinnost vykonali otcové u notáře v Domažlicích. Nyní již bylo možné určit i termín svatby. Jak

¹⁰⁴ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 64

¹⁰⁵ Tamtéž

¹⁰⁶ Důkaz o uzavření dohody.

již bylo zmíněno na předchozích listech - svatby probíhaly v obdobích obecného veselí
- na podzim po žních, nebo v zimě v době zabijačkových hodů.

3.8.2 Zvaní na svatbu, přípravy

První oznámení o svatbě proběhlo v kostele a „voznamky“¹⁰⁷ poté trvaly tři neděle.

V tomto bodě se zvyklost liší dle vesnic. Někde bylo zvykem zvát první a třetí neděli, přičemž ke komu se nepřišlo třetí neděli, neplatilo první zvaní - nebylo myšleno upřímně.

V jiných obcích stačila první neděle, kdy ženich s nevěstou zvali svatebčany, přátele a kmotry. Při zvaní užívali tuto větu: „*My vás dem pozvát na svarbu ha buli bysme rádi, hdybyste istě přišli!*“¹⁰⁸ Slovo „istě“ stvrzovalo vážnost pozvání. Zato u přátel říkali škádlivě: „*My vás dem zvát, přijte k nám žrát...*“¹⁰⁹

Každý jim něco dal. Velkou roli zde hrály pověry - například cukr si nevěsta schovávala, aby měla sladký život.

Třetí neděli ráno nechodili ženich s nevěstou do kostela na vesnici, nýbrž do města. Říkalo se, že by se jim narodilo němé dítě, kdyby se zúčastnili mše v rodné obci. Ve městě zároveň koupili i čepení¹¹⁰ pro nevěstu a družky. Ten samý den odpoledne pak zkušená žena z vesnice „očepila“ děvčata.

V pondělí ráno chodili nevěsta s ženichem ke zpovědi. Po celý víkend pekly matky na obou stranách koláče, aby se mohli roznést pozvaným, neb „*koláč je zvač!*“¹¹¹ Nevěsta péct nesměla, „*haby brzo nešedivila, nestárla*“.¹¹² Pekl se také koláč „*vandrovník*“.¹¹³ Ten byl tak velký, jak pec dovolila, bohatě zdobený a uvnitř něj byly zapečené dva zkřížené dráty.

V pondělí večer před svatbou odnesla vystrojená droužka ženichovi „*vandrovníka*“ a dary od nevěsty (dvě vyšívané košile, vyšívaný šátek, ženichově matce šaty). Hned po příchodu do sednice pronesla: „*Pochválem Pán Ježíš Kristus! Já huž sem tary, nesu vám vod pañnevjesty dary, který sú vám z lásky daný, pote se pod'vát, dokajd sem tary, asli se vám burú libjit. Asli se vám neburú, můžete je zasyjc hned při mně vrátit, dokavád sem tary!*“¹¹⁴ Poté droužka nakrájela „*vandrovníka*“ na tolik kusů,

¹⁰⁷ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 65

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ Tamtéž

¹¹⁰ Pestrá ozdoba na hlavě, již tvoří mašličky všech barev kromě černé, malá svítivá sklíčka a osm proutků rozmarýny.

¹¹¹ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 66

¹¹² Tamtéž

¹¹³ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 66

¹¹⁴ Tamtéž

kolik bylo lidí ve stavení a musela se při tom vyhnout drátům. Jedly se koláče, pilo pivo, víno, kořalka, muzika hrála a tancovalo se. Tato událost připomínala dnešní loučení se svobodou.

Ženich po droužce též poslal dary pro nevěstu - střevíce, punčochy, „fjertouchy“, vyšívaný šátek a také vandrovníka.

Když šla droužka zpátky k nevěště, doprovázel ji ženich a družbové s muzikou. Droužka vešla do domu, ostatní se zastavili a pod oknem s muzikou zpívali - „dělali nevjestě štandrdle“¹¹⁵ (zastaveníčko).

Andante dolce (Srov. s č. 57. II.)

1. Pod vo - kýnkem sem stá - val, sem stá - val, na mú mji - lú

vo - lá - val: { Poj, má mji - lá, k vo - ký - ne - čku, }
 po - dyj mji pra - vú ru - či - čku, }

acceler. *Lento.* *mf* *pp*

poj jen ke mně, poj jen ke mně, — poj jen ke mně!

Obrázek 28

¹¹⁵ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 67

Uvnitř domu se také zpívalo:

Tempo di Polka, scherzando.
p stacc.

1. | Och, má - mo, ma - mji - čko, že - ni - ši! dú k nám, |
| ja - kú pa ve - če - ři, ja - kú pa jim dám? |

mp cresc.

Ko - dr - na - tyj va - ře - nú, bú - be - la - tyj sma - že - nú,

mf

ha - muj ze šech znyjmji - lyj - ši - hu - su pe - če - nú!

Obrázek 29

Hospodář poté pozval mládence do domu.

*) *Allegretto grazioso* **Svarební**

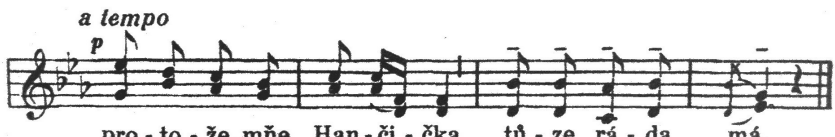
1. { Ach, pan - tá - to, já du k vám, ha - by - ste mňe znál, }
{ (Při - šel sem k vám, pantá - to,) }
má - te hez - kú ce - ru - šku, by - ste mji jí dal. }

poco sost.

Vo - na mňe jí slí - bji - la vá - še paň - má - ma, (tá - rá - rom)

a tempo

pro - to - že mňe Han - či - čka tú - ze rá - da má.

Obrázek 30

Všichni se sešli v sednici a droužky přivedly nevěstu. Dlouho však tato zábava netrvala, neboť nadcházející den byl svatební.

3.8.3 Svatba - svolávání svatebčanů

Chodská svatba se konala obvykle v úterý. Druzičky přišly k nevěstě ve svátečním kroji, ba i v zimě chodily na svatbu bez kabátku. Starší žena, která má zkušenosti s čepením („vypletačka“)¹¹⁶ „vočepí“¹¹⁷ druzičky a poté nevěstu. Čepení droužek je bohaté na barvy - převládá červená. Čepení nevěsty je méně živé a dominuje modrá barva. Co se týče oblečení, nevěsta je oblečená „v smutku“¹¹⁸ (kroj tmavých barev), neboť se vzdává svobody.

Když bylo vše připraveno, svolaly druzičky po vsi svatebčany a přivedly je na snídani. Hosté od nevěsty snídali u ní, ti z ženichovo strany u ženicha. Zatímco svatebčané hodovali, nevěsta seděla v komoře na truhle a plakala.¹¹⁹ Její přítelkyně chodily takzvaně „voplakávat nevěstu“.¹²⁰ Přály jí štěstí a šťastné manželství.

Svarební (Srov. s č. 58. III.)
(Zpívá se též na nápěv č. 36. II.)

Lento tenuto *mf*

1. Šec - ky mý dru - ži - čky za sto - lem

più mosso
mp cresc.

se - dí - te, jedna a - ko druhá, jedna a - ko druhá,

Lento assai *rit.*

I. II.

žád - ná nic ne - ví - te, ne - ví - te.

2. Haspoň vy, mamjičko, promluvte slovíčko,
[: dyjt vy mne ztratíte, :] ako strom jablíčko. :]

Obrázek 31

V tu samou dobu - v úterý ráno - se sešla selská muzika u ženicha. Plampač a družbové zvali známé ze strany ženicha. „Ženich ha nevjesta prosí spolu, habyste přišli zasednúť k stolu, za ně se nestydili ha na svarbu s náma jili!“¹²¹

¹¹⁶ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 66

¹¹⁷ Tamtéž

¹¹⁸ Tamtéž

¹¹⁹ Tak žádal zvyk. Říkalo se: „Která nepláče před svatbou, pláče po ní.“

¹²⁰ JINDŘICH, J., *Chodsko*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 68

¹²¹ Tamtéž

Obrázek 32

Po snídani žádal ženich rodiče o požehnání.

Obrázek 33

„Di Hondzičku, popros oce, polib nohy, vobje ruce, žádyj požehnání!”¹²²

Rodiče seděli na lavici, ženich před ně poklekl na zem a žádal o požehnání. Poté poděkoval a políbil je. Stejně tak poděkoval všem příbuzným za společně strávené časy a prosil je, aby ho neopouštěli.

V tuto chvíli již mohl vyrazit průvod s muzikou k nevěstě. Matka ženicha zůstala doma. Matky na svatby do kostela nechodily, aby mohly vařit.

Ženy s červeně vyšívanými šátky se točily a výskaly před muzikou. Celou cestu se zpívalo.

Obrázek 34

¹²² JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 68

U domu nevěsty byla zavřená vrata, družba zpíval:

„Tluču, tluču, vorevřite, co pa vy mně neslyšíte, dáte-li mně vaší ceru, nebo nedáte?“¹²³

Ze dvora znělo:

„Dáme, dáme, japa rádi, dyjt sme vám jí vychováli ha k dobrýmu jí vedli.“¹²⁴

Droužka přes dveře žertovala s příchozími:

„My si dem pro nevjestu!“

„Nevjesta eště spjí. No, to bureš mít vospalú ženu!“¹²⁵

Podobným způsobem se obě strany škádlily, než jim droužka otevřela. Se džbánem piva v ruce uvítala svatebčany:

„Vitam vás šecky vespolek, jak domácí, tak přes pole! Hdyby vás tu bulo na sta, na tisíce, každému bych dala pokytice. Hdyby tu bul muj družba znyjmilyjší, tomu bych dala tu nejhezkyjší.“¹²⁶

Poté se obrátila k ženichovi:

„Ha vy panženichu, ptám se vás, než vám tu kytku s fábořem dám: Co si burete vore mně přáti? Ten šáteček, kytičku, na ní červenú mašličku, nebo panu nevjestičku?“¹²⁷

Ženich odpověděl: *„Šecko napořád!“¹²⁸*

Celý dialog uzavřela droužka slovy:

„To se mji na vás, panženichu, líbí, že vore mně přímáte dobrý i zlý. Já vám příju hodně chčestí, málo peněz, hodně dětí a hodně zlú ženu! Tu máte šáteček, v tom šátečku kvítí, hajt se vás ta láska chytí ha drží vás haž do smrti! Hy vy, pání muzikantí, zahrajte zvostra!“

---

¹²³ JINDŘICH, Jindřich. Jindřichův chodský zpěvník: Díl 3. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství ORBIS, 1951. s. 135

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s.70

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Tamtéž

Droužka pak připne ženichovi květinu na klobouk, dá mu vyšíváný šátek a pozve ho i se všemi svatebčany do sednice.

Svarební
(Družička před domem u nevěsty vítá ženicha)
(Srov. s č. 7. III.)

Sostenuto
mf

1. Vi-tám já tě, pan-že-ni-chu, po-dávám tě pra-vú ru-ku,
z krun-tu sr-ce tvo-jí lás-ce tě jí po-dá-vám,
{ ha-by si do ko-mo-ry šel, } { ne-vě-stu za ru-čičku vzal, } ha s ní na vo-rad-by šel.

Obrázek 35

Ženy ze ženichovo strany šly do komory přát nevěstě štěstí a když se vracely, přivedly ženichovi žertem místo nevěsty „starú bábu s díd'átkem”.¹²⁹ Ženich se samozřejmě bránil: „Dyjt sem tě bábo, hani nihdáš nevjiděl!”¹³⁰ Nakonec zaplatil a bába odešla.

V tuto chvíli si vzal slovo plampač a dovolil se, zda může navštívit nevěstu v komoře. S sebou vzal koláč, chvíli ji nechal plakat a potom ji přivedl do světnice. Muži od ženicha se žertovně ptají: „Je to tuta, co si za ní chodíl?” - „Joú, tuta je to!”¹³¹

Nyní prosí o požehnání nevěsta.

¹²⁹ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 71

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ Tamtéž

Moderato.
mf „15“, 9.

1. Po - te sem mu - zi - ky, po - te sem dro - bet dál,
já du k ta - ti - čko - vi, ha - by mně po - že - hnál.

Obrázek 36

Nevěsta si klekla před rodiče. Ti se tiše modlili. Poté přiklekl i ženich a taktéž dostal požehnání. Oba seděli v sednici pod prostředním trámem, a proto řeč rodičů zněla následovně: „Jako tuten trám nese trpjelivje krov ha strop, tak vy voba trpjelivje snášijte dobrý ha zlý, haž vás jednu přímne hrob. Požehnyj vám Bůh Otec, Syn ha Duch svatýj. Amen!“¹³²

Lento espress.
mp

1. { Slu - ne - čko vy - šlo nad ho - ry, (ja - sně) sví - tí pě - kně k zápa -
do - čká - la sem se to - ho dne, víc ho če - kát ne - bu -
du, } Mý - ho oce ha ma - mji - čku muším dnes vopu - sti -
ru. }
nebo: ti, (muším dnes vopu - sti - ti,) v do - mne božím před vol -
rit. nebo: tá - řem Bohu se za - vá - za - (Bohu se za - vá - za -) ti. pp

Obrázek 37

Ženich s nevěstou poděkovali rodičům za vychování. Ženich pravil: „Zaplaťt vám Pámbů, že ste mji jí vychováli!“ Rodiče na to: „Dyjž to Pámbů a huchovyj jí nadál tak, jako my sme tě jí huchováli!“

¹³² JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 72

Obrázek 38

3.8.4 Svatební obřad

Průvod jdoucí do kostela „na voradby“¹³³ (oddavky) měl pevně dané rozestavení. V popředí šli pochopitelně nevěsta s družbou a ženich s první droužkou. Další za nimi. Celou cestu hrála muzika. Při cestě do kostela však nebyli svatebčané tak veselí jako cestou zpět, tudíž se volil i vážnější repertoár.

Obrázek 39

¹³³ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 72

Do kostela už muzika nechodila.

Při obřadu klečeli ženich s nevěstou před oltářem. Droužka dala ženichovi na hlavu rozmarýnový věneček a kněz snoubencům symbolicky svázal ruce. Po tom, co si řekli novomanželé své „ano“, snažili se družba s droužkou vzít věneček z hlavy ženicha. Kdo byl pomalejší, ten musel v neděli dopoledne po svatbě platit útratu v hospodě při „propíjení věnečku“. Po obřadu bylo třeba jít se svědky do zákristie kvůli podpisům.

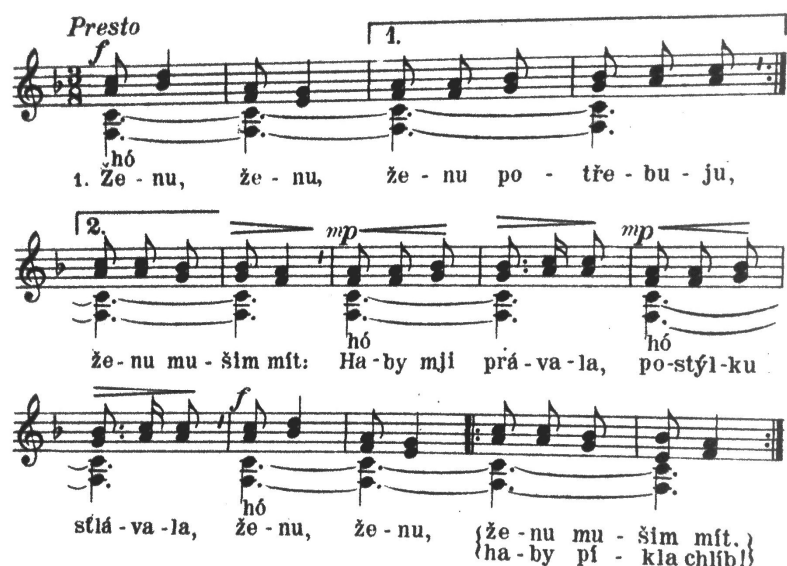
Před kostelem už mezitím hrála muzika, která se navrátila z hospody. Tentokrát se již zpívaly písně o poznání veselejší. Cestou z kostela družičky tancovaly a mávaly šátky.

Obrázek 40

Pokud se projíždělo na cestě zpět cizí vesnicí, hrozilo, že místní mládenci budou novomanžele „zatahovat“. Přes silnici natáhli provaz ověšený šátky, čímž zahradili cestu. K odstranění této „překážky“ si pak nechali od novomanželů řádně zaplatit.

Cílovou stanicí byla hospoda, kde se hrálo, zpívalo a především tancovalo. Někteří chlapi stáli před muzikou a zpívali písně, které je napadly. Muzika se k jejich nápěvu připojila.

Obrázek 41

Nejprve k tanci vyzval první družba první droužku. Ženich s nevěstou seděli u lavice. Poté se družba chopil nevěsty a po třech písních ji předal ženichovi. Nevěsta se však šla po chvíli převléct do slavnostnějších - pestrých červených - šatů. Droužky šly s ní, ale jejich postup byl přesně opačný - převlékaly se z nejhezčích šatů do méně zdobených.

K večeru se stavebčané rozcházeli do dvou směrů - k ženichovi a k nevěstě, kde je čekala svatební hostina.

3.8.5 Hostina

Byl-li ženich ze vzdálenější vsi, chodili všichni k nevěstě. V opačném případě předal nevěstu prvnímu družbovi a sám šel s první droužkou a se svatebčany domů. I muzika se rozdělila na dvě části.

Kromě hovězí polévky, smetanové omáčky, kachny, jistrnic atd. se na stůl přinesla mísa plná hrachu. Když si každý vzal, vysypal družba zbylý hrách uprostřed sednice, „*haby buli mandžele chčasný ha bohatý ha mili hodně dětí*“.¹³⁴

Po večeri k nevěstě přišli mládenci z vesnice s bubnem a hlásili se „*vo svý právo*“.¹³⁵ Hospodář jim otevřel a nabídnul pivo, koláče a chléb. Nevěsta se znovu přestrojila, tentokrát do svatebních šatů, a čekala, až si ji ženich vyzvedne. Pokud šlo o velkou svatbu, zůstal ženich v úterý v noci doma a přišel si pro nevěstu ve středu ráno.

¹³⁴ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 74

¹³⁵ Tamtéž

Nevěsta se loučila s rodiči a s domovem.

Obrázek 42

Někdy se stalo, že ženich nevěstu chytil za ruku, aby si ji odvedl do svého domu, ale ta se držela stolu tak pevně, že ho odsunula až doprostřed sednice. Chtěla tím ukázat, že nerada opouští své vlastní rodiče. Na cestě k ženichovi nevěstu doprovázela její matka. Ještě než opustili dům, vzal družba nevěstě střevíc a aby nešla nevěsta bosa, musel jej ženich vyplatit.

Na delší cesty se braly vozy, aby se naložila i truhla se šaty. Ani při tomto „vorvážení nevěsty“¹³⁶ nechyběla muzika.

Obrázek 43

¹³⁶ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 75

Znovu se cestou „zatahovalo“ a pacholek, který řídil vůz, několikrát po cestě stavil, aby mu ženich přispěl na koně, oves atp.

U domu ženicha čekala ženichova matka. Přistavila židličku k vozu a zatímco nevěsta vystupovala, zpívala se píseň.

Obrázek 44

Nevěsta přicházela s prosbou: *Má zlatá mamjičko, přimněte mně k vám jako svú ha nehubližujte mji, buru hodná ha pracuvjitá!* Matka jí požehnala, poté ji uvítal otec a další příbuzní z domu. Ženich s nevěstou si sedli ve světnici za stůl, kde byl prostřen bílý ubrus. Uprostřed něj ležel talíř, kam svatebčané skládali peníze, a tím přispívali „na kolíbku“. Droužka pak peníze zavázala do šátku a předala je nevěstě. Následovala děkovaná řeč droužky. Čím rychleji naučený text říkala, tím větší obdiv si získala. Po tomto proslovu vyskočila na stůl a zpívala:

*„Eště si zatupám na bílý lajci,
hde pa je muj družba, hajť huž de k tanci.“¹³⁷*

¹³⁷ JINDŘICH, Jindřich. Jindřichův chodský zpěvník: Díl 2. 3. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. s. 106

3.8.6 Čepení nevěsty

Ženy odvedly nevěstu do komory, kde jí sundaly čepení, rozpletly vlasy a oblékly do nejsvátečnějších šatů. Droužka přinesla vyšívaný čepec takzvaný „koláč". Ten se dával nevěstě na hlavu na znamení, že je vdaná. Při tomto aktu nesměl být žádný muž přítomen.

Obrázek 45

Po čepení ženy znovu zlobily ženicha tím, že mu místo nevěsty přivedly přestrojeného muže za starou ženu. Aby se jí zbavil, musel pochopitelně platit. Potom už družba přivedl do sednice pravou nevěstu, předal ji ženichovi do náruče a řekl: „*Íčkom si jí tary máš!*"¹³⁸

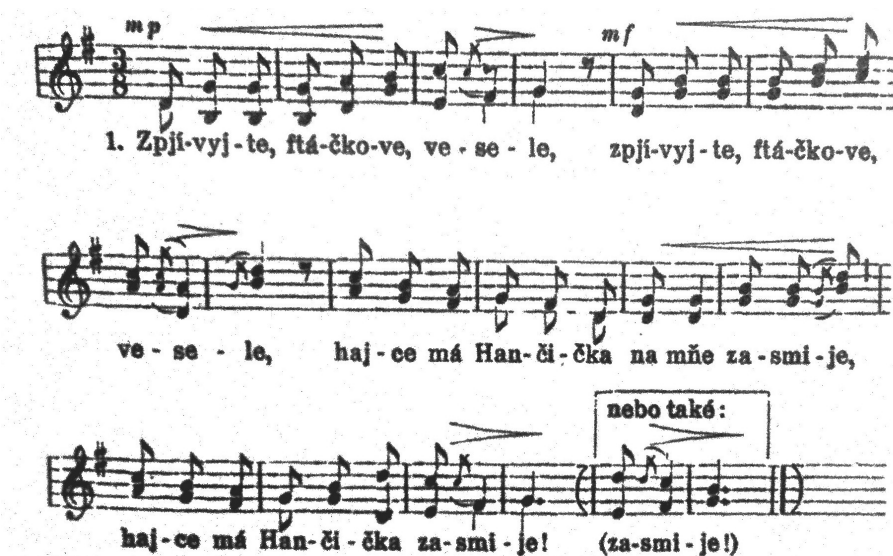
Muzikanti zahráli sólo pro ženicha a nevěstu a šlo se na zábavu do hospody. Ženich s nevěstou opouštěli hospodu kolem druhé hodiny po půlnoci. Svatebčané je šli i s muzikou vyprovodit, cestou prozpěvovali.

Obrázek 46

¹³⁸ JINDŘICH, J., Chodsko, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956, s. 80

Svatebčané se vrátili do hospody, kde vydrželi celou noc. Ráno pak chodili budit novomanžele.

Obrázek 47

Celá slavnost se uzavřela první neděli po svatbě. Nevěsta i droužky se oblékly do nejhezčích šatů, šly spolu s družbama a se ženichem do kostela a poté znovu do hospody, kde je čekala závěrečná veselice zvaná „propíjení věnečku“.

4 Chodské slavnosti

Jak lze vypořádat při četbě předchozích stránek - Chodsko bylo kolébkou tradic. Toto tvrzení bylo platné snad ještě na počátku 20. století, čím víc se však blížíme dnešku, tím starých zvyků ubývá a u těch přeživších se mnohdy různě liší jejich podoba. Ráz chodského venkova (chodské písně, tance, lidové vyprávění i řemesla) si ovšem stále připomínáme prostřednictvím folklórního festivalu, konaného každoročně druhý víkend v srpnu. Chodské slavnosti prošly od svého vzniku velký kus cesty.

4.1 Pout' a její historie

Termín druhého srpnové víkendu vychází z termínu svatovavřínecké pouti. Poutě patřily k nejvýznamnějším svátkům všech obcí, jednalo se o církevní slavnost konanou na památku světce, jemuž byl objekt (kostel, kaple) vysvěcen. Svatý Vavřinec byl národní světec Španělska a ochránce před ohněm. Domažličtí radní se rozhodli vysvětit kapli na památku tohoto světce po tom, co překonali rozsáhlý požár města v červnu 1683. Kaple byla o dva roky později slavnostně vysvěcena, ale objekt chátral až byl zcela uzavřen. V 60. letech 18. století na jejím místě vyrostl barokní kostel. Ačkoliv do poloviny 19. století (příčinou josefinských reforem) sloužil jako stodola, roku 1851 byl kostel vysvěcen a od té doby se datuje sláva předměstské pouti.¹³⁹

4.2 Období meziválečné a válečné

Vlivem dobových literárních děl se Chodsko stalo vyhledávaným krajem. Česká veřejnost spatřovala v příhraničním kraji Českého lesa velkou minulost. V srpnu roku 1939 se této události zúčastnilo 120 000 lidí z celých Čech, včetně předních osobností kultury. Slavnostní mši sloužil Msgre. B. Stašek. V době války došlo k útlumu, tradice pouti se však vrátila v roce 1945. Mši tehdy znovu sloužil Msgre. Stašek a návštěvnost dosahovala čísla 80 000.

---

¹³⁹ Kostel leží jihozápadně od Domažlic na kopci, jenž nese jméno Veselá hora.

4.3 Počátky Chodských slavností

V letech 1946-1949 se ještě odehrávala pouť na svatém Vavřinečku, kterou provázela bohatý folklorní program, po roce 1948 však nebyla žádoucí církevní forma této události. Zároveň ale nemohla být pro svou historii pouť zrušena. Hledala se tedy cesta, jak tento rébus vyřešit. Roku 1951 se připomínalo výročí husitské bitvy u Domažlic, k níž došlo v roce 1431. Zájem návštěvníků však klesal a o tři roky později zaznamenali pořadatelé vůbec nejnižší účast.

Vznik Chodských slavností se přiřazuje roku 1955. Šlo o přehlídku folklorních souborů z celých Čech. Celá akce měla silný politický podtext a cílem bylo „ukázat tisícovým masám návštěvníkům Chodska tento kraj v nové podobě – po deseti letech života v lidově demokratické republice“. ¹⁴⁰ V následujících letech se do programu zahrnuje vystoupení dětských souborů, byl pozván zahraniční host a návštěvnost se dostala na podobná čísla, jakých dosahovala v minulých desetiletí.

4.4 Budovatelská léta

V 60. letech, pod vedením krajského Plzeňského kulturního střediska, nabyly slavnosti spíše estrádního rozměru. V letech 1963-1967 se dokonce termín akce přesunul na červencový den Pohraniční stráže, aby se ještě více potlačil náboženský faktor. V roce 1966 bylo dokonce součástí slavností odhalení pomníku pohraničníka. ¹⁴¹ V roce 1968 se veškeré dění přesunulo z města na Vavřineč a po dva roky byla součástí oficiálních oslav i tradiční svatovavřinecká pouť se mší.

Období normalizace vneslo slavnostím znovu silný ideový ráz. Roku 1967 byla na náměstí Svobody odhlena busta národního umělce Jindřicha Jindřicha a o rok později se poprvé objevilo Dudácké štandry na plakátech, které nabíralo na oblibě a dnes patří k vrcholům celých slavností.

---

¹⁴⁰ 50 let chodských slavností [online]. [cit. 2015-07-16]. Dostupné z: <http://www.chodskeslavnosti.cz/cs/historie/>

¹⁴¹ Tamtéž

4.5 Osmdesátá léta

Díky postupnému uvolňování společenských poměrů vznikaly pestřejší programy a Chodské slavnosti prožívaly rozkvět. Zmizel ideový podtext a dobová hesla. Pozornost byla věnována národopisu. V roce 1985 - s domněním, že jde o třicáté výročí Chodské slavnosti - odvysílala Československá televize první polovinu hlavního pořadu „Sláva Chodsku“. Ve skutečnosti šlo již o 31. konání, ale protože se tento fakt odhalil až v průběhu příprav, prohlásili organizátoři Chodské slavnosti 1955 za nultý ročník.

4.6 Porevoluční vývoj

Tradiční svatovavřínecká pouť byla znovu oficiálně plnohodnotnou součástí slavností. Zájem o folkór byl však zpočátku zastíněn novými podněty. Návštěvnost Chodských slavností znovu klesala, což se odrazilo na programu. Ten v roce 1991 čítal pouhé dva pořady. Pět let poté se však situace změnila k lepšímu, celé slavnosti trvaly tři dny, přibýly nové pořady¹⁴² i nová podia.

Tato podoba přetrvává do dnešních dní. Program Chodských slavností se odehrává na několika scénách rozesetých po celém městě Domažlicích a je tvořen až dvaceti pořady. V historickém centru města probíhá staročeský jarmark, kde jsou k vidění různá lidová řemesla i typické chodské výrobky včetně chodských koláčů. Hlavní pozornost je věnována místním souborům, pozvánku však přijímají i soubory s jiných koutů naší země a často se setkáváme i se zahraničními tělesy.

---

¹⁴² Z některých se vytvořila tradice a v programu se objevují například každý druhý rok. (například Národní přehlídka dudáků)

Závěr

Předmětem mého zájmu byla lidová píseň coby součást tradic na Chodsku. Nyní můžeme v podstatě říci, že šlo o „nezbytnou součást tradic“. Hudba tehdy prostupovala skutečně každou událostí. Lidé hledali rozptýlení, které nacházeli ve zpěvu a tanci. Lidová píseň ještě v devatenáctém století žila.

Dnes jsme v jiné situaci. Naše životy se během sta let zcela proměnily a lidové kroje jsou už jen pěknou památkou. Přesto však stále dnes slavíme některé ze zmiňovaných tradic. Přesto zpíváme koledy, chodíme s pomlázkou a ač si hody dopřáváme takřka každý den, pálíme masopusta a smutníme. Vše uvedené nás stále provází, přesto se však propast mezi dneškem a minulostí každým dnem rozšiřuje a mladší generace můžou ztrácet povědomí o dávných zvycích. Tuto práci tedy lze použít i pro pedagogické účely. Studenty seznamuje s tradicemi dávno zapomenutými, ale také - a možná především - jim ukazuje podobu tradic, které se nás i v dnešní době týkají.

Práci jsem rozčlenil do čtyř větších oddílů, přičemž každý má své podkapitoly. Třetí oddíl je pro nás nejdůležitější - zahrnuje tradice a dohledané písně.

Z uvedených obyčejů se na Chodsku stále slaví masopust, Velikonoce, máje a Vánoce. Selské posvícení je dnes známé jako pouť. Dožínky však - pro svou těsnou vazbu s prací na poli - vymizely.

Specifická je Chodská svatba. Svatba se pochopitelně týká každého z nás i v současnosti, avšak představa, že se tato podoba chodské svatby drží podnes, by byla zcestná. Přesto se ale jedná o naprostý unikát s bohatým materiálem, který by vydal na celou práci. Vzhledem ke svému hudebnímu zaměření jsem sledoval jen elementární prvky a především se snažil veškeré situace doložit notovými zápisy.

Ač se životy lidí zrychlují, zpěv a hudba z denní náplně mizí, Chodsko stále žije svým životem. Zájem o dudáckou hudbu neuvadá a během druhého srpnového víkendu se v historickém centru Domažlic zdánlivě vracíme o několik desítek let zpět.

Snad i tato práce napomůže k tomu, abychom se podobným stylem vraceli do minulosti ještě dlouho.

Seznam použité literatury

- JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1956. 288 s.
- HRUŠKA, Jan František. *Chodská čítanka*. Vyškov: F. Obzina, 1927. 310 s.
- REICH, Jan a Jan ŠMÍD. *Chodsko*. 1. vyd. Praha: Pressfoto, 1982. 95 s.
- BLÁHA, Zdeněk. *Sto kusů pro sólo a duo dudy*. 1. vyd. Domažlice: Okresní kulturní středisko Domažlice, 1990. 112 s.
- LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2004. 339 s. ISBN 80-710-6525-0.
- BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 634. ISBN 978-80-204-1712-1.
- BROUČEK, Stanislav a Richard JEŘÁBEK. *Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 643-1298. ISBN 978-80-204-1713-8.
- ČÍP, Pavel a Rudolf F KLAPKA. *Dudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Salve Regina, 2006. 223 s. ISBN 80-902-3325-2.
- JINDŘICH, Jindřich. *Chodský slovník*. 1. vyd. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007, 383 s. ISBN 978-80-86944-17-3.
- JINDŘICH, Jindřich a Jaromír JINDŘICH (ed.). *Chodský zpěvník*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1971. 155 s.

- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 1. 4. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. 84 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 2. 3. vyd. Domažlice: nákladem vlastním, 1947. 124 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 3. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství ORBIS, 1951. 177 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 4. 2. vyd. Praha: nákladem vlastním, 1951. 118 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 5. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství ORBIS, 1952. 142 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 6. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953. 84 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 7. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. 322 s.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník*: Díl 8. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. 420 s.

Seznam elektronických zdrojů

- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Historie města Domažlice* [online]. [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: <http://www.domazlice.eu/o-domazlicich/>
- *Chodsko* [online]. 3.7.2015 [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: <http://www.chodska-chalupa.cz/chodsko>
- *50 let chodských slavností* [online]. [cit. 2015-07-16]. Dostupné z: <http://www.chodskeslavnosti.cz/cs/historie/>
- *Dalimilova kronika* [online]. 1. vyd. Městská knihovna v Praze, 2011. s. 69. [cit. 2015-07-03]. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/36/98/64/dalimilova_kronika.pdf

Seznam obrázků

Veškeré písně lze dohledat v Jindřichově devítidílném Chodském zpěvníku. (viz seznam použité literatury) Pro snazší orientaci je uveden vždy díl a číslo strany.

OBRÁZEK 1: VIII. s. 266	13
OBRÁZEK 2: VIII s. 258	13
OBRÁZEK 3: VIII s. 125	15
OBRÁZEK 4: I s. 69	21
OBRÁZEK 5: VIII s. 198	23
OBRÁZEK 6: V s. 26	30
OBRÁZEK 7: IV s. 60	31
OBRÁZEK 8: VIII s. 176	32
OBRÁZEK 9: VI s. 130	32
OBRÁZEK 10: VII s. 206	34
OBRÁZEK 11: VII s. 174	36
OBRÁZEK 12: VII s. 216	37
OBRÁZEK 13: VII s. 214	37
OBRÁZEK 14: VI s. 88	38
OBRÁZEK 15: VIII s. 229	39
OBRÁZEK 16: I s. 54	39
OBRÁZEK 17: VII s. 163	40
OBRÁZEK 18: II s. 111	41
OBRÁZEK 19: III s. 54	42
OBRÁZEK 20: VIII s. 176	43
OBRÁZEK 21: II s. 86	45
OBRÁZEK 22: VII s. 161	46
OBRÁZEK 23: VII s. 181	46
OBRÁZEK 24: VII s. 176	47
OBRÁZEK 25: VII s. 213	47
OBRÁZEK 26: VII s. 198	48
OBRÁZEK 27: VIII s. 190	50
OBRÁZEK 28: III s. 108	53
OBRÁZEK 29: VII s. 116	54
OBRÁZEK 30: III s. 5	54
OBRÁZEK 31: III s. 119	55
OBRÁZEK 32: II s. 40	56
OBRÁZEK 33: III s. 134	56
OBRÁZEK 34: III s. 90	56
OBRÁZEK 35: III s. 134	58
OBRÁZEK 36: I s. 60	59
OBRÁZEK 37: II s. 94	59
OBRÁZEK 38: II s. 42	60
OBRÁZEK 39: VIII s. 257	60
OBRÁZEK 40: I s. 39	61
OBRÁZEK 41: VIII s. 189	62
OBRÁZEK 42: III s. 74	63
OBRÁZEK 43: VI s. 26	63
OBRÁZEK 44: V s. 90	64
OBRÁZEK 45: VI s. 94	65
OBRÁZEK 46: III s. 36	65
OBRÁZEK 47: II s. 117	66